

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosiaali-ala

2023

Hanna Suominen

VARHAISKASVATUSPALVELUT TUTUIKSI

Maahanmuuttajataustaisille perheille suunnattu
opas Turun kaupungin varhaiskasvatuksen
palveluohjauksen työvälineeksi

Hanna Suominen

VARHAISKASVATUSPALVELUT TUTUIKSI

- Maahanmuuttajataustaisille perheille suunnattu opas Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjauksen työvälineeksi

Kehittämiprojekti toteutettiin Turun kaupungin kasvatuksen ja opetuksen palvelualueeseen kuuluvan varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tarpeista helmikuun 2020 ja huhtikuun 2023 välillä. Tarve lisätä maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämystä varhaiskasvatuspalveluista nousi varhaiskasvatuksen palveluohjaukselta helmikuussa 2020. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimi kaipasi työkaluja maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävään työhön ja halusi toisaalta myös oikaista virheellisiä käsityksiä varhaiskasvatukseen liittyen, joita oli havainnut maahanmuuttajataustaisilla perheillä olevan.

Kehittämiprojektissa käytetty aineisto kerättiin kehittämissyhmäksi nousseelta varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimiltä avoriihimenetelmää hyödyntäen. Kehittämissyhmän havaintojen tueksi, aineistoa täydennettiin huhtikuussa 2020 silloisen Turun kaupungin ulkomaalaistoimiston KOTO-toiminnan tiimiltä asiantuntijahaastattelua hyödyntämällä.

Kerätyn aineiston pohjalta kehittämiprojektin tuotoksena laadittiin maahanmuuttajataustaisille perheille suunnattu opas varhaiskasvatuspalveluista. Oppaan sisällöt rajattiin tiukasti kehittämiprojektin tilaajana toimineen varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tarpeista lähteviksi. Keskeisimmiksi teemoiksi oppaaseen nousivat varhaiskasvatukseen hakeutumisesta tiedottaminen, varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot Turussa sekä lapsuus Suomessa.

Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen lisäksi tuotettua opasta on mahdollista hyödyntää myös muiden maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskentelevien viranomaisten ja järjestöjen toiminnassa. Kehittämiprojektin toteuttaminen on lisännyt kehittämismyönteisyyttä kehittämissyhmässä ja synnyttänyt muita kehittämiprojekteja toimeksi antavan kehittämissyhmän keskuudessa.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, palveluohjaus, maahanmuuttaja, kotoutuminen, varhaiskasvatukseen hakeutuminen

Hanna Suominen

MAKING EARLY CHILDHOOD EDUCATION SERVICES FAMILIAR

- A guidebook to Turku city's early childhood education servicedesk about services available orientated for families with immigrant background.

This early childhood education orientated development project was executed from the needs of Turku city's early childhood education servicedesk. The need for this development project was based into experiences working with families with immigrant background. This development project was implemented between February 2020 and April 2023.

The main issue about this development project was to provide instruments for Turku city's early childhood education servicedesk about early childhood education services. The need for this development project was based on the need to increase knowledgement about early childhood education services with families with immigrant background. Turku city's early childhood education servicedesk were also observed that the information what families with immigrant background had about early childhood education services, were often false.

The researchal part of this development project was based on qualitative research. The research material were accumulated from the team of early childhood education servicedesk using brainstorming method. To support the findings what the developing group had made, there were also interviews made about the specialistic team of integration, KOTO-agency of Turku city.

Based to the research materials received, there were produced a guide book about early childhood education services orientated to families with immigrant background. The contents of the guidebook were delimited from the needs of the development group of this project, early childhood education servicedesk. The main contents in the guidebook were applying into early childhood education services, introducing different services in early childhood education and also an introduction about the childhood in Finland from it's cultural perspective.

In addition to Turku city's early childhood education servicedesk, the guidebook can be utilized in other services working with families with immigrant backgrounds as well. This developement project has increased the aims of develop also other subdivions in early childhood education servicedesk.

KEYWORDS:

Early childhood education, early childhood education servicedesk, families with immigrant background, integration, applying into early childhood education services

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO	9
1 JOHDANTO	7
2 LÄHTÖKOHDAT KEHITTÄMISPROJEKTILLE	9
2.1 Kehittämiprojektin tarve	9
2.2 Kehittämiprojektin tavoitteet ja kehittämistehtävä	9
2.3 Aiheen rajaus	11
3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	12
3.1 Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus Turun kaupungissa	12
3.2 Varhaiskasvatuksen palveluohjaus Turun kaupungissa	13
3.3 Kehittämiprojektin organisaatio	14
4 VARHAISKASVATUSPALVELUISTA JA PALVELUOHJAUksesta	16
4.1 Varhaiskasvatus	16
4.1.1 Hoidon aloitus	17
4.1.2 Haketutuminen varhaiskasvatukseen	18
4.2 Varhaiskasvatuksen palveluohjaus ja kulttuurisensitiivinen työote	18
4.3 Maahanmuuttajat ja kotoutuminen	20
5 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOTEUTTAMINEN	22
5.1 Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa	22
5.2 Aivoriihi-menetelmä	23
5.3 Asiantuntijakartoitus-menetelmä	24
5.4 Kehittämiprojektin vaiheistus	26
6 OPAS VARHAISKASVATUSPALVELUISTA	28
6.1 Mitä varhaiskasvatus on?	28
6.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	29
6.3 Varhaiskasvatukseen hakeutuminen ja asiakasmaksut	31
6.4 Monikulttuurinen varhaiskasvatus	32
7 YHTEENVETO	34
7.1 Yhteenveto ja pohdinta	34

7.2 Kehittämiprojektin eettisyys ja luotettavuus	36
7.3 Kehittämiprojektin arvioinnista	37
LÄHTEET	39

KUVIOT

Kuvio 1. Kasvatuksen- ja opetuksen palvelukokonaisuus (mukaillen Turku 2022).	12
Kuvio 2. Aivoriihimenetelmällä kerätyt teemat oppaan sisältöihin.	24

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

KOLMIPERHEPÄIVÄHOITO

Kunnallisen perhepäivähoidon toimintamuoto, jossa hoito tapahtuu vuoroviikoin perheiden kotona hoitajan kodin sijaan. Kolmiperhepäivähoidossa on mukana 2-4 perhettä, perheet valmistavat lapsille tarjottavan ruoan ennakoon.

KOTO Kotouttaminen (tekstissä KOTO-toiminta). KOTO-toiminta on Turun kaupungin ulkomaalaistoimiston järjestämää suomen kieleen ja yhteiskuntaan perehdyttävää ja kotoutumista edistävää ryhmätoimintaa.

OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö

TEM Työ- ja elinkeinoministeriö

THL Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos

TOP-keskus Turun kaupungin kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden yksikkö, jonka päätehtäviä ovat kasvatuksen- ja opetuksen tieto- ja viestintä teknologian opetuskäytön kehittäminen, opetushenkilöstön täydennyskoulutus em. aihealueilla sekä opetuksen yhteisten verkkopalvelujen kehittäminen yhteistyössä kaupungin IT-palveluiden kanssa (Turku 2023).

VARHA Varsinais-Suomen hyvinvointialue

VEO Varhaiserityiskasvatuksen opettaja. Vastaa työssään varhaiserityispedagogiikan suunnittelusta ja toteuttamisesta lapsiryhmässä lasten tarpeiden mukaisesti.

1 JOHDANTO

Maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana (Tilastokeskus 2020). Maahanmuuton kasvaminen lisää tarvetta kohdentaa palveluja laajemmalle ja monimuotoisemmalle asiakasryhmälle. Palvelujen saavutettavuuteen liittyen tulee huomioida palveluista tiedottaminen ja palveluiden sisältöjen avaaminen kullekin asiakasryhmälle soveltuvalla tavalla.

Varhaiskasvatusta voidaan pitää kenties yhtenä tunnetuimmista palveluista suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Varhaiskasvatus kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaan ja lukeutuu vahvasti peruspalvelujen joukkoon koskettaessaan suurta osaa suomalaisia jossakin elämänsä vaiheessa. Varhaiskasvatuspalvelut ovat kehittyneet paljon viimeisten vuosikymmenten aikana ja varhaiskasvatuksen laatuun ja palvelun kehittämiseen on kiinnitetty paljon huomiota. Vuonna 2018 voimaan astunut uusi varhaiskasvatuslaki (540/2018) korostaa lapsilähtöisyyttä ja nostaa lapsen oikeutetusti keskiöön. Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan, jokaisella lapsella on Suomessa myös oikeus varhaiskasvatukseen huoltajien tilanteesta huolimatta.

Kunnat ovat vastuussa varhaiskasvatuksen järjestämisestä Suomessa. Kuntien on myös tarjottava asiakkaille riittävästi tietoa saatavilla olevista palveluistaan.

Kehittämisprojektini liittyy varhaiskasvatuspalveluista tiedottamiseen ja palvelujen sisältöjen avaamiseen. Kohderyhmänä kehittämisprojektissani ovat maahanmuuttajataustaiset perheet. Kehittämisprojektin tavoitteena on lisätä maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämystä saatavilla olevista varhaiskasvatuspalveluista ja samalla vähentää virheellisiä käsityksiä varhaiskasvatuspalveluihin liittyen.

Kehittämisprojektini oli alun alkaen tarkoitus linkittyä maahanmuuttajataustaisten perheiden ja varhaiskasvatuksen yhteiseen MAJAVA-hankkeeseen. MAJAVA-hankkeessa tavoitteena oli tukea maahanmuuttajataustaisten lasten ja äitien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Hankkeen tavoitteena oli myös tarjota tietoa alueen maahanmuuttajaperheille suunnatuista palveluista sekä mm. lisätä varhaiskasvatushenkilöstön, eri organisaatioiden ja järjestöjen ammatillista osaamista maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävässä työssä. MAJAVA-hankkeen rahoitushakemus jätettiin tammikuussa 2020 ja hankkeen toiminnan oli suunnitelmien mukaan tarkoitus käynnistyä tammikuussa 2021. MAJAVA-hankkeelle ei kuitenkaan myönnetty rahoitusta ensimmäisellä hakukierroksella ja hanke sai rahoituksen vasta myöhemmin. Hankkeen käynnistyessä vasta myöhemmässä vaiheessa, kehittämisprojektini irtaantui varsinaisesta hankkeesta.

Tämä kehittämisprojektin loppuraportti esittelee nimensä mukaisesti ylemmän ammattikorkeakouluopintoni päättävän kehittämisprojektini. Tässä raportissa esittelen kehittämisprojektini lähtökohdat, tarkoituksen ja tavoitteet. Esittelen kehittämisprojektini toimintaympäristön sekä avaan keskeisimmät teoreettiset lähtökodit kehittämisprojektilleni. Tässä kehittämisprojektin loppuraportissa käyn läpi kehittämisprojektini kehittämis- ja arviointimenetelmiä sekä avaan kehittämisprojektini vaiheita ja kuvaan projektini aikataulutusta. Avaan myös kehittämisryhmältä aivoriihimenetelmää hyödyntäen kerättyä aineistoa oppaan sisältöihin liittyen. Lopuksi luon katsauksen kehittämisprojektini eettisyyteen ja luotettavuuteen.

Kehittämiprojektin suunnitelmavaiheen jälkeen, minulle tarjoutui mahdollisuus päästä osaksi Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimiä. Olen syyskuusta 2020 lähtien työskennellyt varhaiskasvatuksen palveluohjaajana mukana tiimissä, joiden tarpeista lähtien kehittämiprojektini tuotos, opas varhaiskasvatuspalveluista on tuotettu. Työpaikan vaihdoksen myötä, minulle on avautunut ainutlaatuinen mahdollisuus päästä kehittämään varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa tehtävää monikulttuurista ja monimuotoista asiakaspalvelutyötä.

Tarve lisätä tietoa varhaiskasvatuksesta maahanmuuttajataustaisten perheiden keskuudessa on konkretisoitunut täysin toisella tavalla työskennellessäni oppaan kohdeyhmän eli maahanmuuttajataustaisten perheiden parissa. Lähtökohdat oppaaseen koottiin keväällä 2020 silloisen palveluohjauksen tiimin tarpeiden pohjalta. Työ varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa keskittyy selvästi varhaiskasvatukseen hakeutumisen vaiheeseen ja oikeanlaisen tiedon saattaminen perheille on ensiarvoisen tärkeää. Työssäni palveluohjaajana, olen huomannut myös tarpeen lisätä yhteistyökumppaneiden ja muiden toimijoiden tietämystä varhaiskasvatukseen hakeutumisesta. Jotta muut toimijat ja sidosryhmät pystyvät jakamaan oikeanlaista informaatiota varhaiskasvatukseen hakeutumisesta, voidaan tuottamaani opasta hyödyntää myös palveluohjauksen yhteistyökumppaneiden kesken.

Oppaaseen koottu informaatio varhaiskasvatuspalveluista on tärkeää ja toimiessaan samalla varhaiskasvatuksen palveluohjauksen työvälineenä, on näkökulma oppaan lähtökohtiin tarkennettu vastaamaan varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tarpeisiin. Kehittämiprojektini eteneminen viivästyi huomattavasti suunnitellusta. Pysähtyminen oppaan sisältöihin toisaalta mahdollisti uudenlaisen lähestymisen vastaamaan paremmin juurikin palveluohjauksen tarpeita ja työn lähtökohtia.

2 LÄHTÖKOHDAT KEHITTÄMISPROJEKTILLE

Tuutor-opettajani Anssi Lähde kertoi minulle syksyllä 2019 maahanmuuttajaperheiden ja varhaiskasvatuksen yhteisestä MAJAVA-hankkeesta, jota oltiin parhaillaan suunnittelemassa. Pääsin mukaan muutamiin hanketapaamisiin, joissa kartoitettiin hankkeeseen mukaan lähteviä toimijoita sekä eri toimijoiden rooleja tulevassa hankkeessa. Päätin lähteä mukaan hankkeeseen opiskelijan roolissa ja tarkoitukseni oli kohdistaa kehittämisprojektini hankkeen piiriin sopivaan aihealueeseen.

Marraskuusta 2019 helmikuun alkuun 2020 ideoin kehittämisprojektini aihetta, kunnes helmikuussa 2020 aihe kehittämisprojektilleni kirkastui. Tässä luvussa esittelen tarkemmin kehittämisprojektin tarpeen ja tavoitteet.

2.1 Kehittämisprojektin tarve

Kehittämisprojektin tarve nousi esille helmikuussa 2020, jolloin vierailin Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimissä kehittyvien hyvinvointipalvelujen ja palveluohjauksen -opintojaksoon liittyen. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimiltä nousi keskustelujen lomassa tarve lisätä ja edistää maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämystä varhaiskasvatuspalveluista. Lisäksi palveluohjauksen tiimi nosti esille tarpeen myös oikaista joidenkin maahanmuuttajataustaisten perheiden virheellisiä käsityksiä varhaiskasvatuksesta.

Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimi toi esille, että maahanmuuttajataustaiset perheet tarvitsevat kantavästöä enemmän tukea ja ohjausta varhaiskasvatuspalveluihin hakeutumisessa. Palveluohjauksen tiimin mukaan maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämys tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista vaihtelee, ja odotukset palvelulta ja toiminnan sisällöiltä saattavat olla ristiriidassa todellisuuden kanssa. Kehittämisprojektin tarve lisätä maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämystä varhaiskasvatuspalveluista sekä oikaista virheellisiä käsityksiä oli siis ilmeinen.

Kehittämisprojektiin liittyvää kirjallisuuskatsausta tehdessäni huomasin, että aiemmat tutkimukset ja kehittämisprojektit mm. maahanmuuttajataustaisten perheiden käsityksistä ja tietämyksestä varhaiskasvatuspalveluista tukevat tarvetta maahanmuuttajataustaisille perheille suunnatun oppaan tuottamiselle. Kirjallisuushakuni osoitti, että maahanmuuttajille suunnatusta varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta sekä varhaiskasvatuksen kotouttavasta näkökulmasta on tehty joitain korkeakoulutasoisia tutkimuksia. Suurin osa löytämistäni tutkimuksista on opinnäytetyönä tehtyjä sosionomin ammattikorkeakoulututkintoon liittyviä töitä.

2.2 Kehittämisprojektin tavoitteet ja kehittämistehtävä

Kehittämisprojektini tavoitteet voidaan jakaa kahteen osaan. Tavoitteena oli lisätä maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämystä varhaiskasvatuspalveluista ja samalla

tuottaa Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjaukselle konkreettisia työkaluja maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävään työhön.

Kehittämiprojektin tavoitteena oli maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämyksen kasvattaminen varhaiskasvatuspalvelujen suhteen ja sen myötä korjata myös virheellisiä käsityksiä ja odotuksia varhaiskasvatuspalveluista, joita maahanmuuttajataustaisilla perheillä on todettu olevan. Lisäksi kehittämiprojektini tavoitteena oli tukea maahanmuuttajaperheiden kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan madaltamalla kynnystä varhaiskasvatuspalveluiden pariin hakeutumiselle. Varhaiskasvatuksen itsessään tiedetään olevan erittäin merkityksellistä maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutumisen kannalta. Lapsen osallistumisen varhaiskasvatukseen on todettu edesauttavan myös vanhempien kotoutumista; varhaiskasvatuksen toimintaympäristö tarjoaa myös vanhemmille kosketuspintaa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Kehittämiprojektini toisena tavoitteena oli tuottaa työkaluja Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjaukselle maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävää asiakkaiden ohjausta ajatellen. Kehittämiprojektini tuotoksena koostin oppaan varhaiskasvatuspalveluista maahanmuuttajataustaisille perheille. Oppaassa kuvataan mitä varhaiskasvatuksella tarkoitetaan, esitellään eri toimintamuotoja sekä toiminnan sisältöalueita. Lisäksi oppaaseen koottiin tärkeitä käytännön asioita mm. varhaiskasvatukseen hakeutumisesta ja maksuista, mutta myös yleistä informaatiota mm. lapsuudesta Suomessa, leikin merkityksestä sekä suomalaiseen koulutusjärjestelmään johdattamisesta. Oppaan sisällöt suunniteltiin siten, että kohderyhmänä ovat uuteen kulttuuriin tutustuvat maahanmuuttajataustaiset perheet.

Kehittämiprojektissa tuotetun oppaan sisällöt on tarkoitus viedä myös sähköisenä Turku.fi sivustolle. Jotta kohderyhmä tulee saavutetuksi parhaalla mahdollisella tavalla, opas on tarkoitus kääntää yleisimmin puhutuille asiakaskielille (ainakin somalin, ukrainan, kiinan sekä yleisarabian kielille). Oppaan sisällöt siirretään Turku.fi sivustolle osana koko Turun kaupungin varhaiskasvatuksen sivuston päivittämistä. Varhaiskasvatuksen palveluohjaus tulee olemaan vahvasti mukana sivuston päivittämisessä asiiasältöjen tarkastelun roolissa. Oppaan käännoistyö ajoitetaan yhteen varhaiskasvatusmaksuista tuotetun oppaan käännoksen kanssa.

Kehittämiprojektini tavoitteena oli siis tuottaa opas varhaiskasvatuspalveluista maahanmuuttajataustaisille perheille sekä painettuna että sähköisenä. Oppaasta hyötyvät kohderyhmänä olevat maahanmuuttajataustaiset perheet sekä toimeksiantavana organisaationa oleva Turun kaupungin kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuteen kuuluva varhaiskasvatuksen palveluohjaus. Lisäksi opasta voidaan hyödyntää myös Turun kaupungin ja muiden palveluohjauksen yhteistyökumppaneiden toiminnassa, kuten ulkomaalaistoimisto ja neuvolat.

Tätä kehittämiprojektin loppuraporttia kirjoittaessani, olen työskennellyt varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa nyt vajaan kolmen vuoden ajan. Käytännön työ on osoittanut, että varhaiskasvatuksen palveluohjaus tekee tiivistä yhteistyötä muiden Turun kaupungin ja tammikuusta 2023 alkaen VARHAN toimijoiden kanssa. Kehittämiprojektini käynnistyessä kevättalvella 2020 tarkoitukseni oli mahdollisesti myös kehittää varhaiskasvatuksen palveluohjauksen ja Turun kaupungin ulkomaalaistoimiston KOTO-toiminnan välistä yhteistyötä. Työskenneltyäni varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa olen havainnut suuren tarpeen lisätä ja kehittää yhteistyötä ylipäättään muiden toimijoiden

kanssa. Keskeisimpiä yhteistyökumppaneita kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden ulkopuolella ovat mm. ulkomaalaistoimisto, lastensuojelu ja lastenneuvolat.

2.3 Aiheen rajaus

Varhaiskasvatuspalvelut on varsin laaja aihe. Kehittämiprojektini tarkoituksena oli tuottaa opas tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista varhaiskasvatuksen palveluohjaukselle maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa hyödynnettäväksi. Kehittämissryhmän palaverissa 4.3.2020 keskusteltiin paljon siitä, kuinka laajasti oppaan sisältöjä halutaan avata. Oppaan tarkoituksena on toimia työkaluna varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimille ja tämä tuli huomioida kehittämissprojektin aihetta rajatessa. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tarpeiden ja kehittämissryhmän toiveiden mukaan oppaan sisällöt päätettiin rajata kunnallisia varhaiskasvatuspalveluja koskeviksi.

Varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa annetaan ohjausta tasa-arvoisesti myös yksityisten palveluntuottajien palveluista ja kerrotaan asiakkaalle mahdollisuus näihin hakeutumiseen. Kehittämissryhmän palaverissa pohdittiin laajasti tarvetta avata yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja oppaassa laajemmin, mutta todettiin, ettei yksityisten palveluntuottajien toiminnan avaaminen ole tässä kohdin oleellista. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen rooli yksityiseen varhaiskasvatukseen hakeutumisessa on toki kertoa yksityisistä vaihtoehtoista sekä tietysti myös palvelusetelistä. Olennaisin osa palveluohjauksen työssä yksityisen varhaiskasvatuksen osalta on kuitenkin palvelusetelihakemuksen käsittely ja setelin myöntäminen.

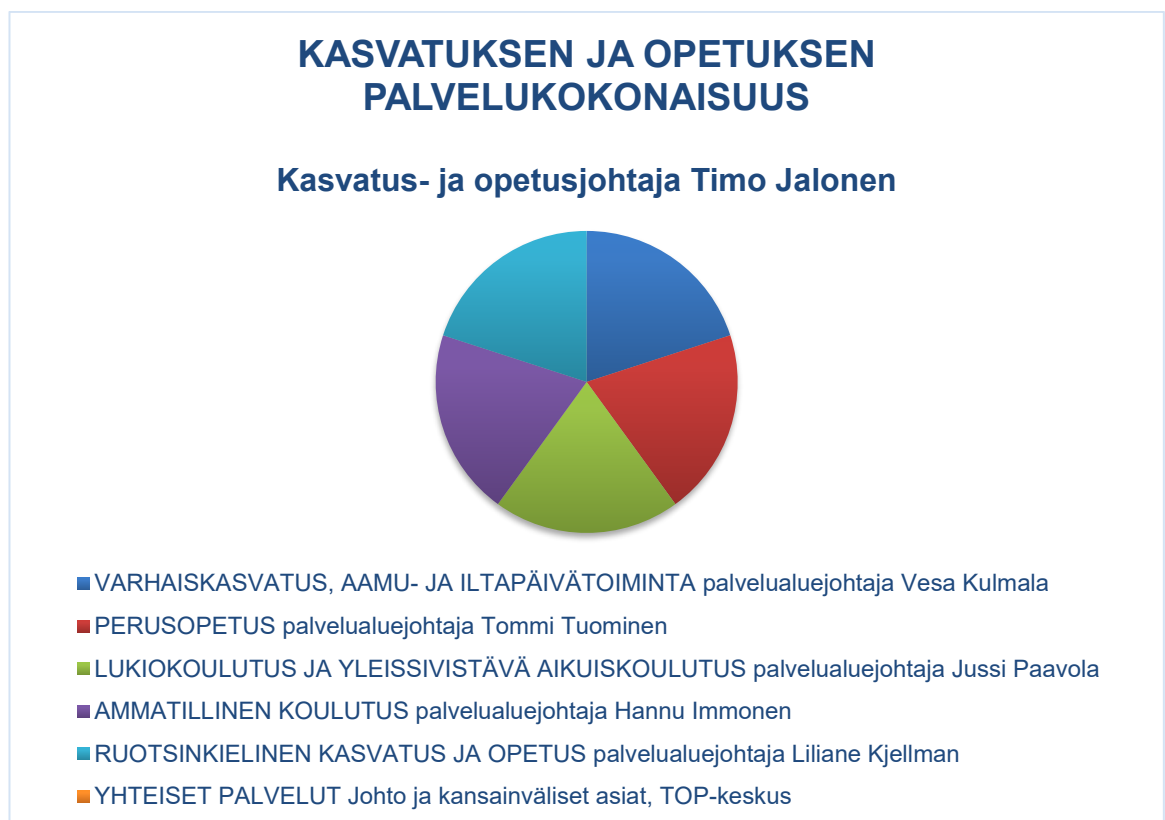
Kehittämissprojektini tavoitteena on tuottaa tietoa varhaiskasvatuspalveluista maahanmuuttajataustaisille perheille ja oleellista on avata varhaiskasvatuksen ominaispiirteitä sekä toiminnan sisältöjä. Oppaassa nostetaan esille asiakkaan mahdollisuus valita kunnallisen ja yksityisen palveluntarjoajan välillä sekä eritellään kunnallisen ja yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen erot pääpiirteissään. Oppaan sisältö painottuu Turun kaupungin tuottamiin, yleisimpiin varhaiskasvatuspalveluihin, joihin kehittämissryhmän mukaan myös suurin osa maahanmuuttajataustaisten perheiden yhteydenotoista liittyy.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Kehittämiprojektini toimeksiantajana toimi Turun kaupungin kasvatuksen – ja opetuksen palvelukokonaisuuteen kuuluva varhaiskasvatuksen palvelualue. Varhaiskasvatuksen palveluohjaus on osa varhaiskasvatuksen palvelualueetta. Tässä luvussa esittelen kehittämiprojektini toimeksi antavaa organisaatiota sekä paneudun tarkemmin Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjaukseen.

3.1 Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus Turun kaupungissa

Varhaiskasvatustalvet Turun kaupungissa ovat tätä nykyä osa kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuutta. Turun kaupungin kesäkuussa 2021 voimaan astuneiden organisaatiomuutosten myötä, nimikkeestä sivistystoimiala siirryttiin termiin kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus. Kuviossa 1 on nähtävissä, että kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus jakaantuu viiteen eri toimialaan, jotka ovat varhaiskasvatuksen ja aamu- ja iltapäivätoiminnan lisäksi perusopetus, lukiokoulutus ja yleissivistävä aikuiskoulutus, ammatillinen koulutus sekä ruotsinkielinen kasvatust ja opetus. Lisäksi kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuteen kuuluvat yhteiset talvet sekä TOP-keskus.

Kuvio 1. Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuden organisaatiokaavio (mukailen Turku 2022.)

Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuutta johtaa kasvatus- ja opetusjohtaja. Varhaiskasvatuksen toimialaan kuuluu suomenkielisen varhaiskasvatuspalveluiden lisäksi myös ruotsinkieliset varhaiskasvatuspalvelut. Myös koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on osa Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palvelualueita. (Turku 2022.)

Turun kaupungilla on noin 50 varhaiskasvatustyksikköä, jotka tuottavat varhaiskasvatuspalveluita sekä suomen että ruotsin kielellä. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatustyksikkö voi muodostua yhdestä tai useammasta päiväkodista tai eri toimintamuodoista (Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 19). Turun kaupungin varhaiskasvatus tarjoaa osa- ja kokopäiväistä päiväkotitoimintaa, esiopetusta sekä täydentävää varhaiskasvatusta joko päiväkotien tai koulujen yhteydessä. Perinteisen päiväkodissa tapahtuvan varhaiskasvatustoiminnan lisäksi Turun kaupunki järjestää perhepäivähoitoa hoitajan kotona. (Turku 2018.) Aiemmin saatavilla on ollut myös kunnallista kolmiperhepäivähoitoa vuorotellen perheiden kodeissa, mutta kolmiperhepäivähoitajien eläköityminen ja etätöiden suosio korona-pandemian myötä on luonut haastetta kolmiperhepäivähoidon toteuttamiselle. Tätä kehittämissuunnitelman loppuraporttia kirjoittaessani toukokuussa 2023 Turussa ei toimi yhtäkään kunnallista kolmiperhepäivähoitajaa.

Päiväkodeissa ja perhepäivähoitajien kotona järjestettävien varhaiskasvatuspalveluiden lisäksi, kaupunki järjestää runsaasti monipuolisia avoimia varhaiskasvatuspalveluja. Kaupungissa on valittavana ohjattua puistotoimintaa yli 10 leikkipuistossa. Lisäksi avoimessa varhaiskasvatuksessa toimii perhekerhoja ja leikkikerhoja sekä sisällä sisäleikkikerhona että ulkona ulkoleikkikerhona. (Turku 2018.)

Kunnallisten palveluiden lisäksi asiakkaiden on mahdollista valita yksityisten palveluntuottajien tuottamista varhaiskasvatuspalveluista. Perhe voi hankkia varhaiskasvatuspaikan lapselleen yksityisten palveluntuottajien joukosta palvelusetelillä tai yksityishoidon tuella ja sen kuntalisällä. (Turku 2018.) Palveluseteli on kunnan myöntämä tuki, joka myönnetään perheelle, mutta se maksetaan suoraan tuottajalle. Palvelusetelillä katetaan suurin osa yksityisen varhaiskasvatuksen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista. Palveluseteli on tulositonnainen ja palvelusetelin myötä, perheen maksettavaksi jäävä osuus on joko täysin sama tai hyvin lähellä samaa, kuin varhaiskasvatuksesta perittävä maksu kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Perheen on mahdollista hakea Kelalta yksityisen hoidon tukea. Perheen tulee sopia yksityisen hoidon tuen käyttämisestä varhaiskasvatuksessa suoraan yksityisen varhaiskasvatuksen tuottajan kanssa.

3.2 Varhaiskasvatuksen palveluohjaus Turun kaupungissa

Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjaus aloitti toimintansa tammikuussa 2014. Varhaiskasvatuksen kentältä oli jo aiemmin noussut tarve kehittää varhaiskasvatuksen ohjausta keskitetysti, jotta päiväkotien johtajille vapautuisi enemmän aikaa päiväkodin pedagogiseen johtamiseen. Ennen keskitettyyn palveluohjaukseen siirtymistä päiväkotien johtajien työajasta suuri osa oli kulunut asiakkaiden ohjaukseen ja neuvontaan. (Leppänen 2020.)

Varhaiskasvatuksen palveluohjaus Turun kaupungissa on osa asiakkuuksien hallinta - tiimiä. Asiakkuuksien hallinnan tiimiin kuuluu toukokuussa 2023 kolmen

palveluohjaajan lisäksi kaksi asiakaspalvelusihteeriä, osa-aikainen varhaiskasvatusohjaaja, varhaiskasvatussihteeri, koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa hoitava asiakassihteeri sekä varhaiskasvatuksen tietojärjestelmän kehittämishanketta koordinoiva projektipäällikkö. Palveluohjausta johtaa asiakkuuksien hallinnan palvelupäällikkö. (Leppänen 2022.)

Varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa työskentelee tällä hetkellä kolme palveluohjaajaa kokoaikaisesti. Varhaiskasvatuksen palveluohjaajilla on soveltuva korkeakoulututkinto ja lisäksi laajaa kokemusta varhaiskasvatuksen kentältä työskentelystä. Palveluohjauksen tiimiin kuuluu myös kaksi asiakassihteeriä, jotka vastaavat pääosin asiakaspalvelupisteellä tehtävästä työstä sekä yksi varhaiskasvatuksen ohjaaja.

Palveluohjauksen toimipiste sijaitsee Turun kaupungin konsernihallinnon tiloissa Yliopistonkadulla. Neuvontaa ja ohjausta varhaiskasvatuspalveluista on saatavilla erillisten aukioloaikojen mukaisesti jokaisena arkipäivänä puhelimitse sekä chat-toiminnon kautta. Asiakkaat voivat asioida fyysisesti varhaiskasvatuksen asiakaspisteellä yhteispalvelupiste Kauppatorin Monitorissa Aurakadulla. Palveluohjausta tarjotaan sekä suomen että ruotsin ja tarvittaessa palvelua on saatavilla myös englannin kielellä. Lisäksi palveluohjauksessa on käytettävissä tulkkipalveluita, joskin tulkin käyttö palveluohjauksessa on melko harvinaista. Tietoa varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta ja erilaisista varhaiskasvatuksen toiminnoista löytyy kattavasti Turun kaupungin internet-sivuilta (Turku 2022).

Turku alueena on jaettu kolmeen osaan palveluohjaajien kesken. Alueet on jaettu palveluohjaajien osaamista hyödyntäen. Yksi palveluohjaaja vastaa itäisen Turun Varisuon, Lausteen, Nummen ja Halisten alueiden palveluohjauksesta. Kyseisillä alueilla asuu paljon maahanmuuttajataustaisia perheitä ja alueen palveluohjaajalla on kokemusta maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävästä työstä. Lisäksi kyseisen palveluohjaajan työkenttään kuuluu myös Hirvensalon, Satavan ja Kaksikerran alueet eteläisessä Turussa.

Toinen palveluohjaaja vastaa pohjoisen varhaiskasvatusalueen ja Pernon ja Härkämäen alueen palveluohjauksesta. Lisäksi kyseisen palveluohjaajan vastuualueisiin kuuluu myös ruotsinkieliset varhaiskasvatuspalvelut.

Kolmas palveluohjaaja vastaa keskustan alueen, Skanssin, Uittamon ja Vasaramäen alueiden palveluohjauksesta. Lisäksi kyseiselle palveluohjaajalle kuuluu myös vuorohoito.

Vaikka palveluohjaus on jaettu kolmeen eri alueeseen kaupungin sisällä, vastaavat kaikki kolme palveluohjaajaa asiakkaiden puheluihin ja kysymyksiin. Jaolla mahdollistetaan kunkin alueen ominaispiirteiden mahdollisimman hyvä tuntemus ja ymmärrys, joka on asiakkaille päin nähtävissä asiantuntevana palveluna.

3.3 Kehittämiprojektin organisaatio

Kehittämiprojektini organisaatio koostuu projektissani mukana olevista toimijoista. Koko kehittämiprojektini lähti liikkeelle jo vuosien yhteistyöstä palvelupäällikkö Satu Leppäsen kanssa. Leppänen toimii tällä hetkellä Turun kaupungin kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuudessa varhaiskasvatuksen asiakkuuksien hallinnan

palvelupäällikkönä. Asiakkuuksien hallinnan tiimiin kuuluu myös varhaiskasvatuksen palveluohjaus, jonka tarpeista kehittämisprojektini toteutettiin. Luonnolliselta tuntuikin, että vahvasti työelämälähtöiselle kehittämisprojektilleni muodostetaan kehittämisryhmä, joka koostuu Leppäsen lisäksi varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimistä. Palveluohjauksen tiimiin kuului kehittämisprojektia aloittaessani kolme palveluohjaajaa, kaksi asiakaspalvelusihteeriä sekä yksi varhaiskasvatuksen ohjaaja. Tätä nykyä alkuperäisestä kehittämisryhmästä kaksi palveluohjaajaa on vaihtunut, joista toista itse sijaistan. Henkilöstön vaihdokset ovat pakottaneet tarkastelemaan myös oppaan sisältöalueita uudesta näkökulmasta. Suuria linjanmuutoksia ei henkilöstövaihdosten vuoksi ole ollut tarpeen tehdä, mutta uusien ihmisten näkemykset ja kokemukset ovat vaikuttaneet myös oppaan sisältöalueiden tarkentumiseen.

Aloittaessani työskentelemään palveluohjauksessa, aloitin samalla työskentelemään myös kehittämisprojektini kehittämisryhmässä. Palvelupäällikkö Leppänen lupautui toimimaan kehittämisprojektissani myös työelämämentorinani.

Kehittämisryhmä ideoi ja suunnitteli oppaan sisältöä kanssani. Kehittämisryhmänä toimiva varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimi toimi asiantuntijana kehittämisprojektissani ja koko kehittämisprojektini pohjautui heidän esille tuomaan työelämälähtöiseen tarpeeseen lisätä ja toisaalta oikaista maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämystä varhaiskasvatuspalveluista. Kehittämisryhmän rooli oli siis varsin keskeinen kehittämisprojektini sisällön muodostumisen kannalta.

Kehittämisryhmän näkemysten tueksi kehittämisprojektini asiantuntijoina kuultiin myös Turun kaupungin ulkomaalaistoimiston KOTO-toiminnan tiimiä. Keväällä 2020 KOTO-toiminnan tiimiin kuului erityissosiaalityöntekijä sekä neljä kotouttamisohjaajaa. KOTO-toiminnan tiimillä on vahva asiantuntijuus ja kokemus kotouttamislain piirissä olevien äitien tarpeista.

4 VARHAISKASVATUSPALVELUISTA JA PALVELUOHJAUksesta

Tässä luvussa esittelen kehittämisprojektini teoreettisia lähtökohtia ja avaan kekeisimpiä käsitteitä. Kehittämisprojektini yhtenä teoreettisena lähtökohtana oli varhaiskasvatus sekä varhaiskasvatuspalvelut. Kehittämisprojektini teoreettista rajausta ja kehittämisprojektin suunnitelmaan liittyvää kirjallisuuskatsausta tehdessäni huomasin, että käsite hoidon aloitus esiintyi monissa aihetta käsittelevissä julkaisuissa. Hoidon aloittaminen korostui maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä ja koen käsitteen hoidon aloitus siten merkitykselliseksi myös kehittämisprojektini kannalta. Merkityksellistä kummankin kohderyhmäni kannalta on myös hakeutuminen varhaiskasvatukseen. Hakeutumista sekä varhaiskasvatuksen palveluohjauksen että maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kannalta avaan myös tässä luvussa.

Toisena teoreettisena lähtökohtana kehittämisprojektilleni on asiakaslähtöinen palveluohjaus. Asiakaslähtöisyys palveluohjauksessa kulkee kantavana voimana koko asiakkuussuhteen ajan. Palveluohjauksessa työtapo, tavoitteet, tuki ja palvelut räätälöidään yksityiskohtaisesti asiakkaan tarpeiden mukaan. Palveluohjaus muodostuu luottamuksellisesta vuorovaikutussuhteesta asiakkaan ja palveluohjausta suorittavan palveluohjaajan kesken. Palveluohjausprosessi sen sijaan muodostuu asiakkaan, palveluohjaajan ja muiden sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kesken. (Hänninen 2007, 11.) Palveluohjauksen olen tarkentanut asiakaslähtöisesti toteutettavaan varhaiskasvatuksen palveluohjaukseen.

Kehittämisprojektiin liittyvää kirjallisuuskatsausta tehdessäni en sisällyttänyt hakuihini kulttuurisensitiivistä työtettä. Kuitenkin, kehittämisryhmän kanssa pitämäni palaverin ja aiheesta aiemmin tehtyjen tutkimusten pohjalta pidän palveluohjaajilta vaadittavaa kulttuurisensitiivistä työtettä merkityksellisenä teoreettisena lähtökohtana kehittämisprojektilleni. Edellisestä johtuen kuvaan tässä luvussa myös lyhyesti kulttuurisensitiivistä työtettä.

Kolmantena teoreettisena lähtökohtana kehittämisprojektilleni voidaan pitää maahanmuuttajataustaisia perheitä. Tässä luvussa avaan käsitteitä maahanmuuttaja ja kotoutuminen. Kehittämisprojektissani tavoitteena oli tukea maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kotoutumista lisäämällä tietoa varhaiskasvatuksesta. Tämän vuoksi koen käsitteen kotoutuminen olevan merkityksellinen kehittämisprojektini kannalta.

4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus muodostuu suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta, opetuksen ja hoidon kokonaisuudesta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat perinteinen päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoimet varhaiskasvatustoiminnot. Toimintamuodosta riippumatta, varhaiskasvatuksessa painottuu lapsilähtöisyys ja pedagogiikka. Kuntien vastuulla on Suomessa huolehtia siitä, että varhaiskasvatuspalveluita on saatavilla lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa suomalaisen varhaiskasvatuksen suunnittelu- ja ohjaus- ja arviointitoiminnasta. (OKM 2020a.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös ehkäistä syrjäytymistä ja kaikilla lapsilla onkin oikeus varhaiskasvatukseen perhe- tai kulttuuritaustoistaan riippumatta. Varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa myös huoltajien osallistumisen työelämään tai opiskeluun. Lisäksi varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta ja sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. (OKM 2020c.)

Varhaiskasvatuksen järjestämismääräys on kunnalla. Varhaiskasvatus voi olla kunnan tai yksityisen palveluntuottajan tuottamaa toimintaa. Lapsen osallistumisesta varhaiskasvatuspalveluihin päättää hänen vanhempansa tai muut huoltajansa.

4.1.1 Hoidon aloitus

Hoidon aloitus on monimuotoinen prosessi, joka saattaa aiheuttaa pelkoa tai vähintäänkin hämmennystä sekä lapselle että vanhemmalle. Päiväkoti ympäristönä voi olla ennalta vieras ja siirtyminen kotoa usean lapsen ryhmään päiväkotiin tai vieraan perhepäivähoitajan kotiin päiväksi voi tuntua haastavalta. Lapsen ja vanhemman vastaanotolla missä tahansa varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä on suuri merkitys hoidon aloituksen onnistumisen ja myönteisen kokemuksen mahdollistamiseksi.

Hoidon aloituksen on todettu olevan haastavampaa, mikäli yhteistä kieltä perheen ja kasvatushenkilökunnan välillä ei ole. Sekä lapsi että vanhemmat tarvitsevat usein hyvin sensitiivisen vastaanoton ja ammattilaisten tehtävänä on huolehtia siitä, että perheellä on mahdollisuus sopivan mittaiseen tutustumisjaksoon ennen lapsen hoidon aloitusta.

Ensimmäinen kosketuspinta hoidon aloitukseen tapahtuu jo hakeutumisvaiheessa. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksella on suuri mahdollisuus vaikuttaa huoltajan kokemukseen varhaiskasvatuspalveluihin hakeutumisessa. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa asiakasta ohjataan oikeiden palvelujen pariin, mutta tehtävänä on myös kertoa varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista, joihin myös hoidon aloittaminen kuuluu. Kokemukseni mukaan palveluohjauksen päivittäiseen työhön kuuluu myös asiakkaan ohjaus ja opastus lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen. Vanhempien kanssa keskustellaan aiheesta ja vanhemmille kerrotaan, mitä asioita on hyvä huomioida lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen palveluohjauksen ja asiakkaan yhteinen matka on tavallisesti kestoaltaan varsin lyhyt. Palveluohjauksen mahdollisuudet tarjota ohjausta ja neuvontaa hoidon aloitukseen liittyen ovat hyvin rajalliset. Palveluohjaajalta vaaditaan hyvää tiilannetajua ja herkkyyttä huomioida asiakkaan uusi elämänvaihe.

Toisinaan haastetta aiheuttaa erilaiset kulttuuriset käsitykset. Kasvatuskumppanuuden sekä avoimen ja kunnioittavan vuorovaikutussuhteen luominen lapseen ja vanhempiin on ensiarvoisen tärkeää. Kasvatuskumppanuudessa varhaiskasvatuksessa on kyse lapsen kasvun ja kehityksen tukemisesta yhteistyössä lapsen vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Yhteisen kielen puuttuessa, on hyvä käyttää tulkkia esimerkiksi hoitosopimusta tehdessä ja alkukeskustelua käytäessä. Lisäksi kaikenlainen kuvien käyttö lisää ymmärrystä ja auttaa ehkäisemään väärin käsitysten muodostumista. Panostus hoidon alkumetreillä maksaa itsensä nopeasti takaisin, kun lapsi ja

vanhemmat alkavat luottaa henkilökuntaan ja suomalaiseen koulutusjärjestelmään, jota varhaiskasvatus edustaa.

4.1.2 Haketutuminen varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatukseen hakeutumista ohjataan varhaiskasvatuslailla (540/2018). Lain mukaan paikkaa tulee hakea vähintään neljä kuukautta ennen paikan tarvetta. Huoltajien äkillisen työllistymisen tai opiskelupaikan saamisen johdosta, kunnan tulee osoittaa varhaiskasvatuspaikka kahden viikon kuluessa tarpeen ilmenemisestä. Mikäli varhaiskasvatuspaikkaa ei ole voitu hakea lain määrittämän neljän kuukauden hakuajan puitteissa (esimerkiksi muutto toiselta paikkakunnalta, huoltajien äkillinen ja yllättävä työllistyminen tai opiskelupaikan saaminen), käytäntönä on pyytää todistukset huoltajien työstä tai opiskelusta. Myös muut perusteet (esimerkiksi sosiaaliset tai lastensuojelulliset perusteet) paikan kiireellisyydelle pyritään mahdollisuuksien mukaan huomioimaan.

Huoltajien kannalta oleellista on hakea varhaiskasvatuspaikkaa riittävän ajoissa. Turussa huoltajien on mahdollista hakemusta jättäessään esittää enintään kolme hakutoivetta, mutta paikkaa hakutoiveista ei voida taata. Kunta osoittaa varhaiskasvatuspaikan sieltä, mistä sitä on mahdollista tarjota. Toki paikka pyritään järjestämään kohtuullisesta matkasta huoltajien hakutoiveet huomioiden, mutta varsinkin äkillisessä paikan tarpeessa hakutoiveita saattaa olla haastavaa huomioida.

Hakemusta jättäessään huoltajien on hyvä tutustua eri hakuvaihtoehtoihin ja huomioida, että paikka saatetaan myöntää myös jostakin sellaisesta paikasta, jota ei lapsen hakemukseen ole merkitty. Mikäli kyseessä on yksityinen päiväkotitoi, huoltajien tulee olla yhteydessä kyseiseen päiväkotiin hakemuksen jättämisen jälkeen. Turku ei ilman huoltajien suostumusta tee päätöstä palvelusetelin myöntämisestä perheelle. Toisinaan kuitenkin yksityinen vaihtoehto saattaa olla sijainniltaan perheen arjen sujumisen kannalta paras tarjolla olevista vaihtoehdoista ja palveluohjauksessa toki kerrotaan myös yksityisestä vaihtoehdosta. Huoltajien päätettäväksi jää, ottaako perhe esimerkiksi vastaan paikan palvelusetelillä toimivasta yksityisestä päiväkodista logistisesti hyvästä sijainnista vai kunnallisen paikan mahdollisesta kuljetusmatkasta. Mikäli perhe kieltäytyy tarjotusta paikasta ja ilmoittaa, ettei ota tarjottua paikkaa vastaan, alkaa 4kk hakuaika uudelleen.

Toisinaan päiväkodin sijaitseminen kuljetusmatkassa etenkin maahanmuuttajataustaisten lasten keskuudessa voi olla myös lapsen etu etenkin lapsen suomen kielen kehityksen kannalta. Omalla asuinalueella saattaa asua runsaasti samaa kieltä puhuvia lapsia ja suomen kieltä taitavat lapset ovat harvassa. Varhaiskasvatuspaikan vastaanottaminen sellaiselta alueelta, jossa on enemmän kantaväestöön kuuluvia lapsia ja perheitä voi jouduttaa koko perheen integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja edistää koko perheen suomen kielen taitoa.

4.2 Varhaiskasvatuksen palveluohjaus ja kulttuurisensitiivinen työote

Varhaiskasvatuslain (540/2018) 16§ mukaan kunnan on järjestettävä varhaiskasvatukseen oikeutetun lapsen vanhemmille tai muille huoltajille neuvontaa ja ohjausta heidän

käytettävissään olevista varhaiskasvatuspalveluista. Ohjauksessa on selvitettävä varhaiskasvatuksessa olevat eri toimintamuodot ja tarjolla olevat vaihtoehdot. Lisäksi ohjauksen tulee huomioida mahdolliset muut seikat, joilla on vaikutusta lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen.

Palveluohjauksessa on yleisesti kyse asiakkaan tarpeiden kartoittamisesta, kokonaistilanteen hahmottamisesta sekä saatavilla olevista palveluista ja mahdollisuuksista kerrominen. Asiakasta kuullaan ja yhdessä mietitään keinot ja menetelmät asiakkaan elämänlaadun parantamiseksi. Palveluohjaus on prosessinomainen lyhyt tai pitkä asiakkuussuhde, jolla on selkeä alku ja loppu. Palveluohjauksen tavoitteena on seurata asiakkaan tilanteen kehittymistä ja kulkea ikään kuin rinnalla. Tarvittaessa palveluiden tarve kartoitetaan prosessin edetessä uudelleen ja asiakas ohjataan sen hetken tilanteen mukaisten palveluiden piiriin. (Hänninen 2007, 3-14.)

Kuten palveluohjaus yleisestikin, varhaiskasvatuksen palveluohjaus pohjautuu asiakaslähtöiseen tapaan toimia. Palveluohjaavat kartoittavat asiakkaan tarpeet ja kertovat saatavilla olevista palveluista ja varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoista. Asiakasta opastetaan mm. varhaiskasvatuksen maksuihin liittyen ja kerrotaan kunnallisen – ja yksityisen varhaiskasvatuspalvelujen maksujen mahdollisista eroista. Lisäksi palveluohjauksessa opastetaan asiakasta palveluihin hakeutumisen prosessissa.

Palveluohjaajat vastaavat työssään myös muihin asiakkaita askarruttaviin kysymyksiin ja ohjaavat heitä oikeiden palveluiden piiriin. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa ja palveluohjaajat tekevät tiivistä yhteistyötä mm. sosiaalityöntekijöiden (esim. lastensuojelu ja ulkomaalaistoimisto), varhaiserityiskasvatuksen opettajien (VEO), varhaiskasvatuksen eri alueiden aluepäälliköiden ja tietysti päiväkotien johtajien kanssa. (Leppänen 2020.) Keskeinen yhteistyökumppani on myös yhteispalvelupiste Kauppatorin Monitorissa toimiva International house of Turku (jäljempänä IHTU).

Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa ammattilaisen kulttuurisesti kunnioittavia vuorovaikutustaitoja ja arvostavaa sekä sanallista että sanatonta kohtaamista ja viestintää ammattilaisen ja asiakkaan välillä. Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa, että kummallakin osapuolella on oikeus oman kulttuurinsa ilmaisuun ja sen kautta hyväksytyksi ja kuulluksi tulemiseen. (THL 2020.)

Kulttuurisensitiivisyys on halua, kykyä ja herkkyyttä ymmärtää eri taustoista tulevaa ihmistä. Kulttuurisensitiivinen työote ei tarkoita erillisten palveluiden järjestämistä kaikille kohderyhmille, vaan palveluiden tuottamista niin, että ne joustavat erilaisten ihmisten tarpeisiin. (THL 2020)

Uuteen maahan ja kulttuuriin muuttaneet ihmiset saattavat tarvita kantaväestöä kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa sekä pitkäaikaisen ja suunnitelmallisen tuen lisäksi myös totuttua enemmän ohjausta. Kulttuurisensitiivisyyden yhteydessä puhutaan usein myös ammattilaisen kulttuurisesta kompetenssista. Ammattilaisen kulttuurisessa kompetenssissa on kyse mm. kulttuurisesta tiedostamisesta, tuntemuksesta sekä motivaatiosta, jossa omia kulttuurisia totteumuksia ja arvoja peilataan toisten kulttuurien totteumuksiin ja arvoihin. (THL 2020.)

Kulttuurisensitiivisessä työotteessa ammattilainen näkee asiakkaan yksilönä stereotyyppien sijaan. Ammattilaisen tulee kunnioittaa asiakasta ja hänen kulttuurista taustaansa

ja kokemuksiin ja ennakkoluulojen ja yleistämisen sijaan, ammattilaisen tulee olla kiinnostunut kuulemaan asiakkaan kertomaa kulttuuristaan. (THL 2020.)

4.3 Maahanmuuttajat ja kotoutuminen

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 31). Maahanmuutto Suomeen on selvästi lisääntynyt 1990-luvulta lähtien ja vuodesta 2010 lähtien nettomaahanmuutto (Suomeen muuttaneiden ja Suomesta pois muuttaneiden välinen erotus) on ollut 12 000-23 000 henkeä vuosittain (Tilastokeskus 2020). Maahanmuuton yleistyessä maahanmuuttajataustaiset perheet ja lapset pyritään ottamaan huomioon entistä paremmin myös varhaiskasvatuksessa.

Maahanmuuttajien alueellinen keskittyminen liittyy pitkälti edukkaampien vuokra-asuntojen sijaintiin. Turussa julkisen sektorin vuokra-asuntokanta on keskittynyt muuta isoja kaupunkeja kuten Helsinkiä ja Tamperetta vahvemmin tietyille asuinalueille. Etnisen eriytymisen tiedetään kolmesta edellä mainitusta kunnasta olevan vahvinta Turussa. Kaikissa kolmessa kaupungissa on pyritty hillitsemään alueellista eriytymistä sekoittamalla erilaisia asuinmuotoja alueiden sisällä, mutta Turussa tässä on onnistuttu Helsinkiä ja Tamperetta heikommin. (Saikkonen ym. 2018.)

Turussa maahanmuuttajien suosimia asuinalueita mm. asuntokantansa ja omankielisten asukkaiden vuoksi ovat esimerkiksi Pansio-Jyrkkälän sekä itäisen Turun Varissuo-Lausteen sekä Nummi-Halisten alueet. Edellä mainituilla alueilla asuu vähiten korkeakoulutettuja asukkaita työttömyyden ollessa korkeaa ja asukkaiden keskimääräinen tulotaso matalaa. (Kaikkonen ym. 2023.) Rasinkangas (2013, 11) nostaa väitöskirjatutkimuksessaan esille sosiaalisesti heikkoon asemaan juuttuneiden asuinalueiden tilan ja toteaa kyseisten lähiöalueiden muodostuneen myös etnisen eriytymisen keskittymiksi. Nämä lisäävät haastetta myös palvelujen tuottamisen onnistumiselle kyseisillä alueilla.

Punaisen ristin (2020) määritelmän mukaan käsite maahanmuuttaja tai maahanmuuttajataustainen henkilö pitää sisällään kaikki ulkomailta Suomeen muuttaneet. Määritelmän mukaan maahanmuuttaja tai maahanmuuttajataustainen henkilö asettuu asumaan Suomeen vuodeksi tai pidemmäksi aikaa. Edellä mainitun määritelmän mukaan käsitettä maahanmuuttaja tai maahanmuuttajataustainen henkilö käytetään usein kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä, kuten pakolaisia, turvapaikanhakijoita, siirtolaisia, paluumuuttajia tai työn perässä muuttaneita. (Punainen Risti 2020.)

Maahanmuuttajalla tai maahanmuuttajataustaisella lapsella tai perheellä tarkoitetaan tässä raportissa ja kehittämistyössäni henkilöä, joka on muuttanut tai jonka vanhemmat ovat muuttaneet Suomeen eri syistä. Maahanmuuttajataustainen lapsi tässä ja kehittämistyössäni raportissa voi myös olla syntynyt Suomessa ja olla ns. toisen polven maahanmuuttajataustainen lapsi; lapsi on voinut syntyä Suomessa, mutta hänen vanhempansa tai vanhempi on muuttanut Suomeen eri syistä. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM 2020) määritelmän mukaan, termillä maahanmuuttaja tarkoitetaan maasta toiseen muuttavaa henkilöä. Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia.

Kotoutumisessa on kyse maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteisesta kehityksestä, jonka päämääränä on, että maahanmuuttaja tuntee olevansa yhteiskunnan aktiivinen ja täysivaltainen jäsen. Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja omaksuu yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Samalla kun maahanmuuttaja tutustuu uuden kotimaansa kielelliseen ja kulttuuriseen ympäristöön, tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitoon. Tällä vastavuoroisuudella yhteiskunta vastaanottaa uusia vaikutteita ja monimuotoistuu. (TEM 2020.)

Kotoutumisen edistämisestä puhutaan silloin, kun maahanmuuttajan kotoutumisprosessia tuetaan viranomaisten tai muiden toimijoiden toimenpiteillä (TEM 2020). Kehittämissuunnitelman näkökulmasta maahanmuuttajataustaisen perheen kotoutuminen edistyy, kun perheen lapselle myönnetään varhaiskasvatuspaikka ja vanhempien on mahdollista osallistua työelämään tai esimerkiksi kotouttamissuunnitelmaan sisältyvälle kielikursseille.

5 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa esittelen kehittämisprojektini toteutusta. Kehittämisprojektini tutkimuksellinen osio hyödyntää laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto 2020a). Kehittämisprojektini aineisto on koottu keräämällä kokemuksia, ajatuksia ja näkemyksiä maahanmuuttajataustaisten perheiden tarpeista varhaiskasvatukseen hakeutumisen vaiheessa. Kehittämisprojektissa käytetty aineisto kerättiin hyödyntämällä Aivorihi-menetelmää. Lisäksi hyödynsin aineistoni keruussa myös yksilö- ja ryhmähaastatteluja.

Kehittämisprojektini tutkimuksellisessa osiossa olen selvittänyt, minkälaista informaatiota ja tietoa kehittämisprojektini tuotoksena tuottamaani oppaaseen tulee sisällyttää. Aineisto kerättiin kehittämisryhmän jäseniltä. Kehittämisryhmän näkemyksiä täydentämään haastattelin maahanmuuttajien kanssa työskentelyyn ja etenkin kotouttamistointimintaan erikoistuneita kotouttamistoiminnan asiantuntijoita. KOTO-toiminnan tiimin haastattelut toteutin ryhmähaastatteluna Asiantuntijakartoitus-menetelmää hyödyntäen.

5.1 Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa

Toimintatutkimuksen tarkoituksena on yleisesti vaikuttaa tutkimuskohteeseen sen toimintaan tai ympäristöön niitä kehittävästi tai parantavasti (Jyväskylän yliopisto 2020b). Toimintatutkimuksessa keskeistä on tutkijan osallistuminen tutkimuskohteen toimintaan. Vaikuttamisen perustana on tutkimus, jota tutkija tekee tutkimuskohteen ympäristössä. Oleellista toimintatutkimuksessa tutkimusstrategiana on teoreettisuuden ja käytännöllisyyden yhdistäminen. (Jyväskylän yliopisto 2020b.)

Kehittämisprojektini lähti liikkeelle vieraillessani Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa helmikuussa 2020. Tutkimusongelmaksi muodostui maahanmuuttajataustaisten perheiden tarvitsema tuki varhaiskasvatuspalveluihin hakeutumisessa sekä osittain myös maahanmuuttajataustaisten perheiden virheellisten käsitysten korjaaminen varhaiskasvatuksesta. Kehittämisprojektini tarkoituksena on vastata työelämästä lähteneeseen tarpeeseen tuottaa työkaluja oppaan muodossa varhaiskasvatuksen palveluohjaukselle. Kehittämisprojektini oli kokonaisuudessaan hyvin käytännölläheinen ja pohjautui kehittämisryhmän nimeämiin tarpeisiin.

Toimintatutkimuksella voidaan nähdä olevan kaksi keskeistä tavoitetta; toiminnan kehittäminen ja ongelmalliseksi koettuun toimintatilanteeseen vaikuttaminen (Suojanen, 2020). Hyödynsin kehittämisprojektissani toimintatutkimuksellista lähestymistapaa, joka soveltui kehittämisprojektini tutkimukselliseksi strategiaksi erinomaisesti. Kehittämisprojektissani oli kyse juurikin ongelmalliseksi koettuun tilanteeseen vaikuttamisella sekä toiminnan kehittämisellä. Tarve lisätä maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämystä varhaiskasvatuspalveluista sekä samalla oikaista virheellisiä käsityksiä varhaiskasvatukseen liittyen soveltui erinomaisesti toimintatutkimuksen saralle. Lisäksi kehittämisprojektini tuotoksena tuottamani opas varhaiskasvatuksesta vastaa suoraan toiminnan kehittämistä.

Toimintatutkimukselle on ominaista, että työntekijät osallistuvat itse toiminnan kehittämiseen ja siihen liittyvien ongelmien ratkaisuun (Suojanen 2020). Kehittämiprojektissani kuultiin laajasti ja tarkasti kehittämissyhmää ja heidän asettamiaan kehittämisen tarpeita. Kehittämissyhmä pohti, ideoi ja arvioi monialaisesti kehittämissyhmän tuotoksena syntyneen oppaan sisältöjä ja oli siten aktiivisessa roolissa kehittämässä omaa työtään.

5.2 Aivoriihi-menetelmä

Aivoriihin tarkoituksena on tuottaa suuri määrä uusia ja innovatiivisia ideoita, joista voidaan valita parhaimmat toteutukseen. Aivoriihessä on tarkoituksena ideoita ja heitellä ajatuksia ilmoille ilman rajoituksia eivätkä kielteiset reaktiot ja siten ideoiden tyrmääminen kuulu aivoriihin ideointivaiheeseen. Kaikki ideat kirjataan ylös, joita voidaan myöhemmin arvioida ja jatkojalostaa realistisempaan muotoon. (Haukijärvi ym. 2014, 18.)

Aivoriihityöskentely voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa menetelmä esitellään osallistujille ja aivoriihin vetäjä kertoo aivoriihin pelisäännöt. Toisessa vaiheessa asetetaan ongelma ja aiheen rajaus. Vetäjä varmistaa osallistujilta, että ongelman aihe on kaikille osallistujille selvä. Aivoriihin kolmannessa vaiheessa ideoidaan. Ideointivaiheessa ideoita ei tarvitse perustella eikä niitä saa arvostella, mutta toisten osallistujien on sallittua kommentoida esitettyjä ideoita myönteisesti. Aivoriihin neljännessä vaiheessa arvioidaan kriittisesti syntyneitä ajatuksia ja ideoita. Arviointivaiheessa valitaan sopivimmat ideat ja ajatukset, joita lähdetään kehittämään ja työstämään. (Haukijärvi ym. 2014, 19.)

Kehittämissyhmän aineisto koostui mm. kehittämissyhmän ajatuksista ja ideoista. Hyödynsin aineiston keruussa aivoriihi-menetelmää toimien itse aivoriihin vetäjänä. Aivoriihi työskentelyn ensimmäisessä vaiheessa esittelin työskentelytavan kehittämissyhmälle. Toisessa vaiheessa asetimme yhdessä kehittämissyhmän kanssa tutkimusongelmaksi maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämyksen varhaiskasvatuksesta palveluiden piiriin hakeutumisen yhteydessä sekä maahanmuuttajataustaisten perheiden osin virheellisten käsitysten korjaamisen varhaiskasvatuksesta. Aivoriihityöskentelyn kolmannessa vaiheessa kehittämissyhmä ideoi erilaisia sisältöjä, joita kehittämissyhmän tuotoksena toteutettavaan oppaaseen olisi hyvä sisällyttää. Työskentelyn neljännessä vaiheessa arvioimme kohderyhmän tarpeista lähtöisin sopivimmat sisällöt oppaaseen.

Kuviossa 2. on nähtävissä maaliskuussa 2020 aivoriihimenetelmällä kehittämissyhmältä kerätyt teemat oppaan sisällöiksi. Oppaaseen kerättyä aineistoa esittelen tarkemmin luvussa 6.

Kuvio 2. Aivoriihi-menetelmällä kerätty aineisto oppaan sisällöistä.

5.3 Asiantuntijakartoitus-menetelmä

Kehittämiprojektini aineisto kerättiin kehittämissryhmältä aivoriihi-menetelmää hyödyntäen. Kehittämissryhmän ajatusten ja ideoiden tueksi kehittämissprojektissani keräsin näkemyksiä ja kokemuksia KOTO-toiminnan tiimiltä asiantuntijakartoitusta hyödyntäen. Asiantuntijakartoitus kehittämissprojektissani tehtiin ryhmähaastattelua hyödyntämällä.

Asiantuntijakartoituksen avulla voidaan kerätä syvällisempää tietoa halutusta aiheesta. Asiantuntijakartoitus toteutetaan yleensä kyselyn tai haastattelun avulla. Asiantuntijakartoitusta pidetään lyhennettynä versiona Delfoi-menetelmästä, jonka perustana on asiantuntijoille suunnattu kysely-/ haastattelututkimus. (Haukijärvi ym. 2014, 57.)

Haukijärveä ym. (2014, 57) mukaillen, asiantuntijakartoitus kehittämissprojektissani eteni seuraavanlaisesti:

1. Rajataan selvitettävä aihealue.
  - Maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämys varhaiskasvatuspalveluista. Kirjataan ylös minkälaista tietoa asiantuntijoilta halutaan saada.
  - Kokemukseen perustuen, mitä asioita olisi hyvä ottaa jo rajatuissa sisällönalueissa huomioon?
2. Laaditaan haastattelu tai kysely esille nousseiden tarpeiden mukaan.
  - Käytiin valitut sisällönalueet läpi ja pyydettiin asiantuntijoiden näkemys sisältöön.
3. Valitaan asiantuntijat.
  - KOTO-toiminnan tiimi
4. Otetaan yhteyttä asiantuntijoihin, esitellään heille aihe sekä kartoituksen tarkoitus. Esitetään haastattelupyyntö.
  - Haastattelu pidettiin KOTO-tiimin kanssa torstaina 16.4.2020 klo 12.30.

5. Pidetään haastattelu ja kirjataan saadut vastaukset.
6. Puretaan ja analysoidaan saadut aineistot.
→ Huomioitiin asiantuntijoiden näkemykset oppaan sisältöjä työstettäessä.

Kehittämiprojektini asiantuntijakartoitus toteutettiin huhtikuussa 2020. Asiantuntijakartoitukseen osallistui kotouttamistoiminnan tiimi (KOTO-tiimi), joka koostui erityissosiaalityöntekijästä sekä kolmesta kotouttamisohjaajasta. Asiantuntijakartoitus eteni ennalta laatimani ryhmähaastattelurungon mukaisesti. Asiantuntijakartoituksessa tavoitteena oli vahvistaa kehittämisryhmän käsitystä oppaan sisältöalueista. Asiantuntijakartoitukseen laatimani haastattelurunko pohjautui kehittämisryhmän kanssa käytyihin keskusteluihin 7.2.2020 sekä 4.3.2020.

Tekemäni asiantuntijakartoituksen pohjalta oppaan sisältöihin on tärkeää sisällyttää yleistä tietoa lapsuudesta Suomessa. KOTO-tiimin ohjaajien mukaan, vanhemmat saattavat kokea eri taustasta johtuvat kulttuurien eroavaisuudet hämmentävinä, ja ne aiheuttavat haasteita myös uuteen kulttuuriin sopeutumisessa. KOTO-toiminnan ohjaajien mukaan, kulttuuristen eroavaisuuksien avaaminen lisää maahanmuuttajataustaisten vanhempien ymmärrystä uuden asuinympäristönsä ominaispiirteistä. Tekemäni asiantuntijakartoitus vahvisti siis kehittämisryhmän ajatusta, että oppaaseen on hyödyllistä sisällyttää lyhyt kulttuurinen osio lapsuudesta Suomessa.

Asiantuntijakartoitukseen osallistuneet kotouttamisohjaajat nostivat esille, että suomalaisen yhteiskunnan rakenteisiin varhaiskasvatuksen muodossa osaksi pääsevät maahanmuuttajataustaiset lapset sopeutuvat todennäköisesti vanhempiaan nopeammin uuteen kulttuuriin. Kotouttamisohjaajien mukaan, lasten nopeampi sopeutuminen ja uuden kulttuurin omaksuminen saattaa aiheuttaa hämmennystä joissakin perheissä. Kotouttamisohjaajien mukaan, aihetta olisi hyvä käsitellä ennalta, jotta lasten ja myös koko perheen sopeutuminen suomalaiseen kulttuuriin sujuisi mahdollisimman helposti. Tuottamaani opasta on mahdollista hyödyntää myös muissa kohderyhmän käyttämissä palveluissa.

Kotouttamisohjaajat nostivat esille, että oppaassa olisi hyvä mainita, ettei lapselle myönnetty varhaiskasvatuspaikka välttämättä sijaitse lähimpänä perheen kotia. Kehittämisryhmä oli myös tehnyt havainnon, että maahanmuuttajataustaiset perheet haluavat usein hakea lapselleen siirtoa lähimpänä kotia sijaitsevaan päiväkotiin, vaikka etäisyys kodin ja lapsen nykyisen päiväkodin välillä ei olisi suuri. Asiantuntijakartoituksen pohjalta maahanmuuttajataustaisten perheiden tyytymättömyys lapsen varhaiskasvatuspaikan sijaintiin saattaa vaikuttaa perheeseen vahvasti ja vanhemmat saattavat kieltäytyä ottamasta myönnettyä varhaiskasvatuspaikkaa vastaan ja esimerkiksi lykätä omaa suomen kielen kurssiaan tämän vuoksi. Varhaiskasvatuspaikasta kieltäytyminen saattaa viivästyttää koko perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kehittämisryhmän ja asiantuntijakartoituksen esille tuomien näkemysten pohjalta, myös perusteet varhaiskasvatuspaikan myöntämisestä tulee sisällyttää oppaaseen.

Asiantuntijakartoituksen aikana erityissosiaalityöntekijä nosti esille kotouttamislain (1386/2010) mukaisen kotouttamissuunnitelman laatimisen varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella. Kotouttamislain (1386/2010) mukaan, maassa alle kolme vuotta olleelle, kotouttamistoimenpiteisiin oikeutetulle henkilölle tulee laatia oma kotouttamissuunnitelmansa. Ulkomaalaistoimiston KOTO-toiminnassa kotouttamissuunnitelma laaditaan lapsen vanhemmalle, silloin kun vanhempi osallistuu KOTO-toiminnan järjestämään kotouttamista edistävään toimintaan. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi

maahanmuuttajataustaisille äideille Työväenopistolla järjestettävät kielikurssit. Varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelmaan voidaan kirjata lapsen kotoutumisen kannalta merkittävät toimenpiteet ja tavoitteet, kuten suomen kielen oppiminen ja omaksuminen.

5.4 Kehittämiprojektin vaiheistus

Kehittämiprojektini käynnistyi kiinnittymisellä MAJAVA-hankkeeseen opiskelijan roolissa marraskuussa 2019. Kiinnittymistä seurasi marraskuusta 2019 helmikuuhun 2020 kestänyt kehittämiprojektin ideoimisvaihe, jonka aikana suoritin tutkintoon sisältyviä muita opintoja kehittämiprojektini kohderyhmän ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön mielessä pitäen. Tarkempi aihe kehittämiprojektilleni syntyi helmikuussa 2020 yhdessä Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimin kanssa.

Oheisessa taulukossa on tarkemmin eritelty kehittämisprojektini vaiheistus ja aikatauluttaminen. Työpaikan vaihtaminen kesken opintojani vaikutti merkittävästi opintojeni edistymiseen. Kehittämisprojektini aikataulutus viivästyi alkuperäisestä suunnitelmas-tani pahasti. Alun perin suunnittelemas-tani vaiheistuksesta jouduin osittain luopumaan ja KOTO-toiminnan asiantuntijatiimin roolia kehittämisprojektissani karsimaan. Kehittämisprojektini tarkoitus on toimia työvälineenä varhaiskasvatuksen palveluohjaukselle, jolloin olen halunnut säilyttää palveluohjauksen kiistattoman edun oppaan sisältöjen tuottamisessa.

Ajankohta:	Mitä:	Kuka:
Marraskuu 2019 – tammikuu 2020	Kehittämisprojektin ideavaihe	Hanna Suominen
Helmikuu 2020	Kehittämisprojektin ideointi	Suominen, asiakkuuksien hallinnan palvelupäällikkö Satu Leppänen ja kehittämisryhmä (varhaiskasvatuksen palveluohjauksen tiimi)
Maaliskuu 2020	<ul style="list-style-type: none"> Toimeksiantosopimus Kehittämisprojektin suunnitelma (sis. kirjallisuuskatsaus) Tutkimuslupa Lähtökohtien hahmottaminen ja aineiston keruu kehittämisryhmän kanssa (Aivoriihi) 4.3.2020 	<ul style="list-style-type: none"> Suominen ja Leppänen Suominen Suominen Suominen, Leppänen ja kehittämisryhmä
Huhtikuu 2020	<ul style="list-style-type: none"> Aineiston keruu KOTO-toiminta (ryhmähaastattelu, asiantuntijakartoitus) 16.4.2020 	<ul style="list-style-type: none"> Suominen ja KOTO-tiimi (erityissosiaalityöntekijä ja kotouttamisohjaajat)
Toukokuu-elokuu 2020	Oppaan työstäminen	Suominen
Syyskuu 2020–heinäkuu 22	Oppaan hyväksyttäminen ja tarvittavien muutosten tekeminen.	Suominen ja kehittämisryhmä
Elokuu-syyskuu 2022	Implementointi	Suominen ja kehittämisryhmä
Lokakuu-joulukuu 2022	Kokemusten kerääminen oppaan käytöstä	Suominen ja kehittämisryhmä
Joulukuu 2022–toukokuu 2023	Kehittämistyön raportin kirjoittaminen	Suominen
Kesäkuu 2023	Kehittämisprojektin raportti valmis	Suominen

6 OPAS VARHAISKASVATUSPALVELUISTA

Varhaiskasvatuksen lähtökohtana Turun kaupungissa on, että kaikki lapset huomioidaan tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti. Koulutettu henkilökunta vastaa toiminnan suunnittelusta ja toteuttamisesta lasten tarpeista lähtien ja varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen etu sekä lapsuuden arvostaminen.

Turun kaupungin varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja, jossa lapsi saa oppia ja oivaltaa oman kehityksensä ja ikätasonsa mukaan tuttujen ja turvallisten vuorovaikutussuhteiden ympäröimänä.

Aiheen rajaus ja tekstin tuottaminen pieneen tilaan oppaaseen osoittautui haasteelliseksi. Informaatio tuli tiivistää ytimekkäästi, jotta opas saatiin pidettyä riittävän lyhyenä ja siten kiinnostavana maahanmuuttajataustaisten perheiden näkökulmasta. Liian pitkäksi ja monisivuiseksi kasvavan oppaan ei uskottu toimivan kohderyhmän käytössä vaan teksti haluttiin pitää asiasisällöltään mahdollisimman rikkaana, joskin riittävän tiiviinä

Tässä kappaleessa avaan kehittämisprojektini tuotoksena syntyneen oppaan sisältöjä tarkemmin. Oppaan sisältöalueet työstettiin kehittämisryhmän toimesta aivoriihimenetelmää hyödyntäen maaliskuussa 2020. Tässä luvussa esiteltävät teemat löytyvät myös oppaasta. Raakaversio oppaasta on kirjoitettu toukokuussa 2020, mutta oppaan sisältöjä on tarkennettu aina huhtikuulle 2023 vastaamaan paremmin toimeksiantajan tarpeita.

6.1 Mitä varhaiskasvatus on?

Kehittämisryhmältä nousi aineistoa kerätessä tarve avata ja selkeyttää maahanmuuttajataustaisille perheille mistä varhaiskasvatuksessa on kyse. Varhaiskasvatuksen edeltäjän päivähoidon ensisijaisena tehtävänä oli mahdollistaa huoltajien työssäkäynti. Varhaiskasvatuksella on kuitenkin suuret mahdollisuudet tarjota hoidon lisäksi monia muitakin tärkeitä lähtökohtia asiakkailleen. Edeltäjänsä enemmän, varhaiskasvatuksessa on kyse laajemmista näkökulmista. Varhaiskasvatus pohjautuu tasa-arvoiseen kohteluun ja lapsen ja lapsuuden arvostamiseen. Tärkeää varhaiskasvatuksessa on myös leikin arvostaminen.

TASA-ARVO

Suomen lain mukaan miehillä ja naisilla on samat oikeudet. Tämä koskee myös lapsia ja tytöt ja pojat ovat samanarvoisia. Suomessa kaikilla lapsilla on oikeus koulutukseen, ensin varhaiskasvatukseen ja myöhemmin perusopetukseen. Varhaiskasvatus ohjaa lapsia tasavertaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Jokainen lapsi on arvokas omana itsenään.

LEIKKI

Leikki on lapselle tärkeää. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikki on lapselle muutakin kuin leluja; leikkiessään lapsi tutkii ympäröivää maailmaa,

luo sosiaalisia suhteita ja harjoittelee toimimaan yhdessä toisten ihmisten kanssa. Varhaiskasvatuksessa toiminta on lapsilähtöistä ja lapsentahtista, jossa leikki on keskeinen väline oppia ja oivaltaa.

LAPSUUDEN ARVOSTUS

Lapsuus nähdään tärkeänä elämänvaiheena. Lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon. Lapsella on oikeus esittää oma mielipiteensä ja tulla kuulluksi. Lapsuutta arvostetaan varhaiskasvatuksessa ja lapsilta ei vaadita heidän ikäänsä tai kehitystason kuulumattomia asioita. Lapsella on oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen.

6.2 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa oli havaittu, että maahanmuuttajataustaiset perheet mieltävät varhaiskasvatuksen usein pelkäksi päiväkodiksi. Palveluohjauksen kokemuksen mukaan, maahanmuuttajataustaiset perheet eivät läheskään aina ole kuulleet varhaiskasvatuksen muista toimintamuodoista. Kokemuksen mukaan, maahanmuuttajataustaiset perheet ovat kiinnostuneita myös avoimista varhaiskasvatuspalveluista, mutta osapäiväinen toiminta-aika verrattuna kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen päiväkodissa koetaan usein riittämättömänä esimerkiksi perheen jaksamisen tai lapsen suomen kielen oppimisen tukemiseksi. Edellisestä johtuen, oppaan haluttiin sisältävän katsaus eri varhaiskasvatuspalveluihin, jotta tietämys myös muista tarjolla olevista palveluista lisääntyisi.

Oppaassa pyritään avaamaan lyhyesti eri toimintamuotoja kohderymän tarpeet huomioiden. Tarkoitus ei ole kuvata varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa toimintaa kaikenkattavasti vaan luoda katsaus saatavilla oleviin toimintamuotoihin.

PÄIVÄKOTI

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on varhaiskasvatuksen yleisin toimintamuoto. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lapsen ikä, sisarussuhteet ja tuen tarpeet. Lapsiryhmän koosta ja henkilökunnan määrästä on säädetty varhaiskasvatuslaissa.

Lapsen päiväkotipäivä sisältää pedagogista toimintaa, leikkiä ja sosiaalisten taitojen harjoittelua. Lapset ulkoilevat päiväkodissa joka päivä ja lapsilla on mahdollisuus rauhoittumiseen ja lepoon. Kokopäivähoitoon osallistuvat lapset saavat päiväkodissa aamupalan, lounaan ja välipalan. Ateriat sisältyvät varhaiskasvatusmaksuun.

Kehittämisryhmä toi esille, että juuri aterioiden sisältyminen toimintaan lisää päiväkotitoiminnan suosiota varhaiskasvatuksen muodoissa. Myös varhaiskasvatuksesta mahdollisesti perittävän asiakasmaksun tulosidonnaisuus lisää päiväkotitoiminnan suosiota. Avointen varhaiskasvatuspalveluiden muuttuminen maksuttomaksi tammikuussa 2023 alkaen näyttää kuitenkin lisänneen myös muiden kuin päiväkodissa tapahtuvan varhaiskasvatuksen suosiota. Leikkikerho- ja puistotoiminnan esille nostaminen oppaassa on siis varsin perusteltua.

ESIOPETUS

Lapsi osallistuu vuoden kestävään esiopetukseen ennen oppivelvollisuuden alkamista. Esiopetus on maksutonta ja noudattaa Turun kaupungin esiopetussuunnitelmaa. Esiopetusryhmiä toimii sekä päiväkodeissa että koulujen yhteydessä. Esiopetusta järjestetään arkisin klo 8.00–13.00 välillä neljä tuntia kerrallaan. Mikäli lapsi tarvitsee lisäksi täydentävää varhaiskasvatusta, haetaan sitä erikseen.

Kehittämisyhmän kokemuksen mukaan, maahanmuuttajataustaiset lapset osallistuvat maksuttomaan esiopetukseen kantasuomalaisten lasten tavoin aktiivisesti. Maahanmuuttajataustaisten perheiden arvostus esiopetusta kohtaan koetaan olevan suurta ja esiopetukseen osallistuminen koetaan varhaiskasvatuksen palveluohjauksen kokemuksen mukaan hyvin myönteisenä.

PERHEPÄIVÄHOITO

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Perhepäivähoitoa järjestetään useimmin hoitajan kotona. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta ja toiminta on hyvin kodinomaista. Perhepäivähoitajat tekevät usein yhteistyötä alueen muiden perhepäivähoitajien kanssa.

Perhepäivähoitoon osallistuvan lapsen päivä koostuu ulkoilusta, leikistä, pedagogisesta toiminnasta sekä hoivasta ja huolenpidosta.

Kehittämisyhmän havaintojen perusteella kokemukset ja tietämys perhepäivähoidosta vaihtelee suuresti maahanmuuttajataustaisten perheiden keskuudessa. Varhaiskasvatuksen muotona perhepäivähoito on kenties perheille vierain vaikka toisaalta monikulttuurisilla alueilla maahanmuuttajataustaisia lapsia on sijoittunut varsin hyvin myös perhepäivähoitajien ryhmiin. Kehittämisyhmän kokemusten mukaan, perheen ja perhepäivähoitajan suhde saattaa kehittyä hyvinkin merkitykselliseksi ja perhepäivähoitaja saattaa päiväkotihenkilöstöä tiiviimmin toimia perheen tukena mm. lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyen. Toisaalta, mikäli yhteistä kieltä ei ole, saattaa perhepäivähoidon ja perheen yhteistyö muodostua haasteelliseksi.

AVOIMET VARHAISKASVATUSPALVELUT

Avoin varhaiskasvatustoiminta on tavoitteellista ja ohjattua toimintaa, jota järjestetään Turussa ulko- ja sisäleikkikerhoina, ohjattuna ja valvottuna leikkipuistotoimintana sekä avoimena päiväkotitoimintana.

Ulko- ja sisäleikkikerhoissa toiminta on ryhmämuotoista ja toiminta kestää noin kolme tuntia kerrallaan. Ulko- ja sisäleikkikerhot tarjoavat mm. leikkiä, ulkoilua sekä taide-, musiikki- ja liikuntakasvatusta. Leikin lomassa harjoitellaan samoja taitoja, kuin päiväkotitoiminnassakin.

Leikkipuistotoimintaa järjestetään eri puolilla kaupunkia arkisin klo 9.00–12.30. Puistotoiminta on 1.5–6-vuotiaille lapsille tarkoitettua ohjattua toimintaa, joka tapahtuu ulkona. Vanhemmat arvioivat yhdessä ohjaajien kanssa ajan, jonka lapsi jaksaa osallistua toimintaan.

Avointa päiväkotitoimintaa ovat mm. perhekerhot. Perhekerhoon lapset tulevat yhdessä vanhempansa kanssa ja se tarjoaa niin lapselle kuin vanhemmalle ohjattua yhdessä

oloa ja sosiaalisten kontaktien muodostumista. Avoimeen päiväkotitoimintaan sekä puisto- ja kerhotoimintaan osallistuminen on maksutonta.

Kehittämisryhmän kokemusten mukaan maahanmuuttajatausaiset lapset hyötyisivät avoimista varhaiskasvatuspalveluista. Kokemuksen mukaan, maahanmuuttajataustaiset perheet toivovat usein varhaiskasvatuspaikkaa kodin lähellä olevasta päiväkodista eivätkä ole halukkaita vastaanottamaan paikkaa kuljetusmatkassa olevasta päiväkodista. Varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa tehdään paljon työtä sen eteen, että kodin läheltä vapautuvaa varhaiskasvatuspaikkaa odottaessa, lapset eivät olisi täysin kotihoitossa vaan osallistuisivat alueella järjestettäviin avoimiin palveluihin. Puisto- tai leikkikerhotoimintaan osallistuminen lisää kehittämisryhmän kokemusten mukaisesti maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen oppimista sekä antaa valmiuksia päiväkodin aloittamiselle myöhemmin.

VUOROHOITO

Turun kaupungissa päiväkodit ovat tavallisesti auki klo 6.30–17.00 välisenä aikana ja erillisen sopimuksen mukaan, huoltajien työstä tai opiskelusta johtuen tarvittaessa klo 6.00–18.00. Lapselle on mahdollista hakea vanhempien työ- tai opiskeluaikojen vuoksi paikkaa vuorohoitoa tarjoavasta päiväkodista. Iltahoitoa järjestetään klo 18.00–22.00 välillä. Hoitoa on mahdollista saada myös viikonloppuisin. Ympäri vuorokautisessa hoidossa lapsi tarvitsee hoitoa huoltajien työstä tai opiskelusta johtuen myös yöaikaan.

Vuorohoito ei kuulu subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden piiriin vaan saadaksesen paikan vuorohoitoa tarjoavasta päiväkodista, lapsen molempien huoltajien tulee työkennellä tai opiskella iltaisin, öisin ja/tai viikonloppuisin.

Vuorohoitoa tarvitsevat maahanmuuttajataustaiset lapset ovat kehittämisryhmän kokemusten mukaan jo vähintäänkin jonkin verran tietoisia saatavilla olevista varhaiskasvatuspalveluista. Kehittämisryhmän kokemusten mukaan, vuorohoitoa tarvitsevien maahanmuuttajataustaisten perheiden kotoutuminen on jo varsin pitkällä.

6.3 Varhaiskasvatukseen hakeutuminen ja asiakasmaksut

Varhaiskasvatuspaikkaa haetaan ensisijaisesti sähköisen asiointipalvelun kautta. Paikkaa tulee hakea vähintään 4kk ennen paikan tarvetta. Mikäli tarve varhaiskasvatuspaikalle ei ole ennakoitavissa 4kk etukäteen vanhempien äkillisen työllistymisen tai opiskelupaikan saamisen takia, tulee lapselle järjestää varhaiskasvatuspaikka kahden viikon kuluessa hakemuksen jättämisestä. Äkillisessä paikan tarpeessa tai vuorohoidon tarpeessa huoltajien tulee toimittaa todistukset molempien huoltajien työstä/opiskelusta.

Varhaiskasvatuspaikan järjestämisessä pyritään huomioimaan perheen toiveet, mutta paikkaa ei voida taata hakutoiveista. Myönnetty paikka ei välttämättä sijaitse lähimpänä perheen kotia vaan voi olla myös kuljetusmatkassa. Varhaiskasvatuspaikka voidaan myöntää myös muualta, esim. huoltajan työ- tai koulumatkan varrelta. Paikan järjestäminen alueelta, jossa on enemmän kantaväestöön kuuluvia lisää maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen ja kulttuurin omaksumista.

Perhe saa myönnetystä varhaiskasvatuspaikasta tiedon postitse kotiin. Paikka tulee vastaanottaa kirjallisesti kahden viikon kuluessa päätöksen saamisesta. Saatuaan päätöksen, perhe vastaanottaa tai kieltäytyy tarjotusta paikasta ensisijaisesti sähköisen asiointipalvelun kautta tai olemalla yhteydessä varhaiskasvatuksesta vastaavaan päiväkodin johtajaan tai perhepäivähoidon lähijohtajaan.

Varhaiskasvatuspaikka tulee irtisanoa kirjallisesti.

Varhaiskasvatuksesta peritään kuukausittain maksu. Elokuun 2022 alusta alkaen, korkein varhaiskasvatuksesta perittävä maksu on 295€ kuukaudessa (OKM 2022). Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa maksu määräytyy palvelun tarpeen, perheen koon ja tulojen mukaan. Maksun määräytymistä varten, huoltajien tulee toimittaa tulotiedot keran vuodessa tai antaa suostumus korkeimpaan maksuun.

Yksityisen tuottajien perimät maksut vaihtelevat, lisätietoa voi kysyä suoraan palvelun tuottajalta. Hakeutuessaan yksityiseen varhaiskasvatukseen, perhe voi hakea palveluseteliä, joka on kunnan myöntämä tuki. Palvelusetelin arvo määräytyy lapsen iän, palvelun tarpeen, perheen koon ja tulojen mukaan. Perheen maksettavaksi jää palvelusetelin arvon ja palvelun tuottajan perimän hinnan välinen erotus. Mikäli palveluseteliä ei ole saatavilla, perhe voi myös hakea yksityisen hoidon tukea KELAlta.

Kehittämisyhmän kokemusten mukaan, maahanmuuttataustaiset perheet toivovat varhaiskasvatuspaikkaa lapselleen usein mahdollisimman pian hakemuksen jättämisestä. Hakemus on huhtikuun 2023 loppuun ollut mahdollista jättää seuraavasta päivästä alkaen. Turku siirtyi toukokuun 2023 alusta alkaen uuteen sähköiseen asiointijärjestelmään, jossa kehitteillä on, että hakemusta ei ilman todistusta kiireellisestä paikan tarpeesta olisi mahdollista jättää ennen varhaiskasvatus lain (540/2018) määrittämää 4kk hakuaikaa. Kehittämisyhmän kokemusten mukaan, maahanmuuttajataustaiset perheet eivät läheskään aina ole olleet tietoisia hakuajasta tai siitä, että paikkaa ei hakuajan päätyttyäkään pystytä aina tarjoamaan ensisijaisesta hakutoiveesta tai perheen toivomalta pienalueelta. Tämä lisää siirtohakemusten määrää eikä siirtojen läheskään aina voida katsoa olevan lapsen edun mukaisia.

Kehittämisyhmän kokemusten mukaisesti maahanmuuttajataustaiset perheet eivät ole kantasuomalaisien perheiden tavoin tietoisia yksityisestä varhaiskasvatuksesta tai palvelusetelistä. Oletamus on usein, että yksityinen varhaiskasvatus olisi merkittävästi kunnallista varhaiskasvatusta kalliimpaa. Turussa käytössä oleva palveluseteli yksityisiin päiväkodeihin mahdollistaa kuitenkin myös yksityisten palveluntarjoajien kilpailukyvyn. Monet yksityisistä päiväkodeista eivät peri perheiltä palvelusetelin arvon ylittävää omavastuuosuutta, jonka vuoksi perheille maksettavaksi jäävä hinta on täysin sama kuin kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Kehittämisyhmän kokemusten mukaan tarve oikaista yksityiseen varhaiskasvatukseen osallistumisesta syntyviä kustannuksia on suuri maahanmuuttajataustaisten perheiden keskuudessa.

6.4 Monikulttuurinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa kaikki lapset ovat saman arvoisia lapsen iästä, sukupuolesta, ihonväristä tai kulttuurisesta taustasta riippumatta. Varhaiskasvatuksessa lapsi tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja oppii suomen kieltä. Kotona on tärkeää puhua lapselle

omaa äidinkieltä, varhaiskasvatuksessa lapselle puhutaan suomea. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan myös suomi toisena kielenä opetusta sekä valmentavaa VALMO opetusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa lapsen suomen kielen taitoa.

Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee sosiaalisten suhteiden syntymistä ja edistää lapsen ja koko perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lapsen ja perheen kulttuuria arvostetaan ja kulttuurien eroavaisuuksista keskustellaan varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa.

Varhaiskasvatukseen säännöllisesti osallistuminen luo lapselle valmiuksia myöhempää koulunkäyntiä varten. Varhaiskasvatuksessa eri kulttuureista tulleet lapset solmivat ystävyyssuhteita toisten saman ikäisten kanssa, oppivat suomen kieltä ja tutustuvat suomalaiseen kulttuuriin.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta laadittua Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kaikille varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa.

7 YHTEENVETO

Kehittämiprojektini voidaan katsoa olleen hyvin työelämälähtöinen, varhaiskasvatuksen palveluohjauksen ja maahanmuuttajataustaisten perheiden tarpeisiin pohjautunut hanke. Kehittämiprojektini tilaajana toimi Turun kaupungin varhaiskasvatuksen palveluohjaus, jonka tarpeista lähtien projektia lähdettiin toteuttamaan. Kehittämisryhmäksi valikoituneen varhaiskasvatuksen palveluohjauksen lisäksi, kehittämiprojektissani on hyödynnetty myös Turun kaupungin ulkomaalaistoimiston KOTO-toiminnan tiimin asiantuntijuutta.

Tässä kappaleessa arvioin kehittämiprojektiani ja käyn läpi kehittämiprojektini eettisyyttä ja luotettavuutta.

7.1 Yhteenveto ja pohdinta

Kehittämiprojektini aihe osoittautui hyvin ajankohtaiseksi ja koko projektin ajan käsitykseni kehittämiprojektin tarpeellisuudesta vahvistui. Turun kaupungin vuosille 2022-2025 suunnatun kotouttamisohjelman mukaan (Turun kaupunki 2023), Turussa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa muun kielisten lasten osuus oli vuoden 2021 loppuun mennessä noin 24%. Muunkielisen väestön kasvu Turussa on noin 1000 asukasta/vuosi (Turun kaupunki 2023). Muunkielisten lasten suuri määrä varhaiskasvatuksessa lisää tarvetta kertoa saatavilla olevista palveluista tavalla, joka asiakkaan on mahdollista ymmärtää. Tarve oman kieliselle oppaalle varhaiskasvatustalvakuista voidaan siis pitää tämänkin tiedon valossa ilmeisenä.

Turku saa muuttovoittoa työllisyystilanteen ja koulutusmahdollisuuksien ansiosta. Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osuus väestöstä on kuitenkin selvästi painottunut tietyille asuinalueille Turussa. Segregaation myötä Turkuun on syntynyt vahvasti maahanmuuttajataustaisia kaupunginosia, joiden palvelujen suunnittelulta edellytetään eri kieli- ja kulttuuritaustaisten asukkaiden tarpeiden huomioimista. Pansio-Jyrkkälä sekä etenkin itäisen Turun Varissuon, Lausteen sekä Halisten alueet ovat vahvasti maahanmuuttajataustaisten perheiden suosimia asuinalueita, jossa maahanmuuttajataustaisten asukkaiden osuus on jopa yli puolet koko alueen asukasmäärästä. (Turun kaupunki 2023.) Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden keskittyminen tietyille asuinalueille haastavat alueen palvelujen tuotantoa mm. kielen oppimisen ja segregaation negatiivisten vaikutteiden myötä. Varhaiskasvatuksen osalta tämä tarkoittaa mm. suomen kielen oppimisen haasteita, koska ryhmissä suomea äidinkielenään puhuvien osuus voi jäädä hyvinkin alhaiseksi. Lisäksi koulutetun henkilökunnan riittävyys on osoittautunut erityisen haasteelliseksi etenkin niillä alueilla, joissa maahanmuuttajataustaisten lasten osuus varhaiskasvatuksessa on suurta.

Turun kaupungin kotouttamisohjelman 2022-2025 (Turun kaupungin 2023) mukaan, maahanmuuttajataustaisten asukkaita tulee kuulla mm. asuinalueiden suunnittelussa ja palvelujen kehittämisessä. Ohjelmaan on kirjattu tiedon tarjoaminen omalla kielellä. Koen omankielisen oppaan varhaiskasvatustalvakuista tukevan maahanmuuttajataustaisten perheiden kotoutumista ja integroitumista kuntalaisiksi. Kehittämiprojektissa

tuottamaani opasta on tarkoitus jakaa mm. itäisen varhaiskasvatusalueen päiväkoteihin ja alueilla toimivien yhteistyökumppaneiden hyödynnettäväksi.

Näkemyksiä kehittämisprojektin tuotoksena syntyvään oppaaseen oli tarkoitus hakea myös kokemusasiantuntijuutta hyödyntämällä. Suunnitelmaani kokemusasiantuntijuuden hyödyntämisestä tarkensin asiakaspisteellämme tapahtuvaan työhön. Käytännön työ maahanmuuttajataustaisten perheiden tietämyksestä varhaiskasvatuspalveluista on osoittautunut varsin vaihtelevaksi. Osa perheistä kokee kehittämisryhmän mukaan varhaiskasvatuksen sellaiseksi, johon lapsen odotetaan osallistuvan heti vanhempainraha-kauden päätyttyä. Toisaalta varhaiskasvatuspaikkaa haetaan tietyillä alueilla varmuuden vuoksi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta lapsen on mahdollista päästä mukaan toimintaan hieman myöhemmällä iällä ja tarpeen niin vaatiessa. Kokemuksen mukaisesti perheet eivät aina ole halukkaita vastaanottamaan tarjottua paikkaa, vaikka varhaiskasvatukseen suhtaudutaankin varsin myönteisesti. Tämänkin vuoksi koin tärkeänä edistää tietoa erilaisista varhaiskasvatuspalveluista maahanmuuttajataustaisten perheiden keskuudessa esimerkiksi avaamalla saatavilla olevia palveluita ja kertomalla mm. varhaiskasvatuslain (540/2018) määrittämästä hakuajasta varhaiskasvatukseen. Tärkeänä koin myös avoimista varhaiskasvatuspalveluista tiedottamisen, koska kokemukseni mukaan, useimmat maahanmuuttajataustaiset lapset hyötyisivät mieluisaa päiväkotipaikkaa odottaessaan päiväkotitoimintaa kevyemmistä varhaiskasvatuspalveluista (esim. puistotoiminta).

Kehittämisprojektini on jo nyt poikunut useampia muita kehittämisideoita kehittämisryhmässäni varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa. Kehittämisprojektini on lisännyt keskustelua kehittämisryhmän jäsenten välillä ja synnyttänyt tarvetta laajentaa yhteistyötä eri palvelualueiden kesken. Kehittämisryhmä on kokenut myös yhteistyökumppaneiden omaavan toisinaan virheellistä tietoa varhaiskasvatuksesta ja siihen hakeutumisesta esimerkiksi hakuajakojen osalta. Kehittämisryhmän kokemusten mukaan, perheet kertovat saaneensa virheelliseksi osoittautunutta informaatiota esimerkiksi paikan järjestymisestä hakutoiveista esimerkiksi neuvoloista. Perheiden kertoman mukaan, perheitä on ohjattu esimerkiksi neuvolasta jättämään hakemuksen varhaiskasvatukseen vuottaikin ennen hoidon tarvetta siinä uskossa, että mahdollisimman aikaisin jätetty hakemus varmistaisi paikan järjestymisen toivotusta päiväkodista. Todellisuudessa vain lain määrittämän neljän kuukauden hakuajan huomioimisella on ajallista merkitystä varhaiskasvatuspaikkoja järjestettäessä.

Kehittämisprojektini päätyttyä varhaiskasvatuksen palveluohjauksen kehittäminen jatkuu ja keskeisiä tulevia kehittämisprojekteja tulevat varmasti olemaan mm. yhteistyötoimintamallin kehittäminen varhaiskasvatuksen palveluohjauksen ja lastenneuvoloiden sekä lastensuojelun sijaishuollon välillä. Esimakua yhteistyön lisäämisestä tulemme saamaan vielä kuluvan kevään aikana, jolloin osallistumme vuoden vaihteessa alkaneeseen varhaiskasvatuksen ja Varhan sijaishuollon yhteiseen kehittämishankkeeseen. Kehittämisprojektissa tuottamaani opasta on mahdollista hyödyntää myös tuossa kehittämishankkeessa.

Yhteistyö varhaiskasvatuksen palveluohjauksen ja muiden toimijoiden kanssa on lisääntynyt kehittämisprojektini aikana. Opasta on hyödynnetty jo implementointi vaiheessa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuissa sekä mm. Monikulttuurinen varhaiskasvatus, koti ja koulu -yhdistyksen kanssa tehdyssä yhteistyössä.

Kehittämiprojektini valmiiksi saattaminen viivästyi pahasti alkuperäisestä aikataulusta. Viivästyminen tarjosi mahdollisuuden työstää tuotettua opasta kohderyhmän tarpeita paremmin vastaavaksi, mutta työn hidas eteneminen lisäsi työmäärääni projektin johtajana. Aikataulutuksen suhteen koen epäonnistuneeni projektin johtajana, mutta kehittämiprojektin tuotoksena syntyneeseen oppaaseen olen tyytyväinen. Kehittämiprojektin onnistumisesta henkilökohtaisella tasolla kertoo toisaalta myös se, että olen kehittämiprojektini myötä työlistynyt uuteen työhön. Vaikka kehittämiprojektin valmiiksi saattaminen viivästyi alkuperäisestä merkittävästi, on se mahdollistanut ammatillisen kehittymiseni aivan toisella tapaa.

7.2 Kehittämiprojektin eettisyys ja luotettavuus

Kehittämiprojektini eettisyys pohjautui rehelliseen ja avoimeen työskentelyyn. Kehittämisyhmän jäseniä informoitiin jo kehittämiprojektin alkumetreillä maaliskuussa 2020 ylemmän ammattikorkeakoulu opinnoistani ja niihin kuuluvasta kehittämiprojektistani. Kehittämisyhmän jäsenille esiteltiin kehittämiprojektin suunnitelmavaiheessa sen hetkinen projektisuunnitelma sekä kerrottiin projektiin osallistumisesta sekä heidän roolistaan projektissa. Kehittämiprojektini luotettavuutta lisäsi kehittämisyhmän sitoutuminen projektiin osallistumiselle. Lisäksi uskon selkeän hyödyn päivittäisessä työssä lisänneen kehittämisyhmän motivaatiota projektiin osallistumiselle.

Kehittämiprojektini luotettavuutta lisäsi myös tiivis yhteistyö työelämämentorini kanssa. Asiakkuuksien hallinnan palvelupäällikkö toimi koko projektin ajan kehittämisyhmän esihenkilönä. Yhteistyö työelämämentorini kanssa on ollut saumatonta ja tiivistä läpi kehittämiprojektini ja on osaltaan lisännyt kehittämiprojektini eettisyyttä ja luotettavuutta. Omakohtainen kokemus työskentelystä varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa on antanut täysin ainutlaatuisen näköalan palveluohjauksen kehittämiseen monikulttuuristen perheiden kanssa tehtävää työtä kohtaan. Työskentelyäni ohjaavat kunnioitus eri toimijoita kohtaan sekä arvostus eri alojen ammattilaisten tekemää työtä kohtaan asiakkaidensa parhaaksi.

Kehittämiprojektissani en lopulta haastatellut kohderyhmään kuuluvia maahanmuuttajataustaisia perheitä. Kehittämiprojektin luotettavuutta ja eettisyyttä lisäsi kuitenkin varautuminen erilaisiin tarpeisiin ja varmuuden vuoksi hain maaliskuussa 2020 toimeksiantavalta organisaatiolta tutkimuslupaa organisaation käytänteiden mukaisesti.

Kehittämiprojektini luotettavuutta on lisännyt oppaan sisältöjen jatkuva tarkastelu ja arviointi palveluohjauksen näkökulmasta lähtien. Vaikka kehittämistyöni näyttikin olevan jonkin aikaa etenemättä talvella 2021, edistyi työ ajatuksen tasolla silloinkin. Uskon, että oppaan sisältöjen tarkastamiseen on ollut etuna omakohtainen työkokemus varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa. Yhteistyö kehittämisyhmän kanssa on ollut saumatonta ja yhteistyö on alusta asti pohjautunut avoimuuteen ja hyvään vuorovaikutukseen. Tutkimuksen luotettavuutta lisää siis tiivis yhteistyö kehittämisyhmän kanssa, jota osaksi olen itsekin päässyt.

7.3 Kehittämiprojektin arvioinnista

Arviointi on olennainen osa kehittämiprojektia. Arviointia tulisi tapahtua läpi koko kehittämiprojektin, eikä sitä tulisi irrottaa erilliseksi kokonaisuudeksi kehittämisraportin loppuun. (Seppänen-Järvelä 2004, 11.) Kehittämisprojektissani arviointia tapahtui jatkuvasti. Aiheen rajauksen yhteydessä arvioin yhdessä kehittämisryhmän kanssa, mitkä sisältöalueet palvelisivat parhaiten kohderyhmän tarpeita. Oppaan sisällöt on rakennettu kehittämisryhmän tarpeista lähtöisin, mutta näiden tueksi koottiin näkemys myös KOTO-tiimiltä asiantuntijakartoitusta hyödyntämällä. Siirryttyäni työskentelemään kehittämisryhmääni, valittujen sisältöjen arviointi helpottui ja lähtökohtiin ja näkökulmiin oli mahdollista tehdä tarkennuksia entistä helpommin.

Kehittämisprojektini tuotoksena syntynyt opas on hyväksytetty kehittämisryhmällä ennen oppaan luovutusta implementoitua varten. Oppaan sisällöt on tarkastettu kehittämisryhmän toimesta. Oppaasta otettiin koepainos, jota testattiin käytännössä varhaiskasvatuksen palveluohjauksen maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävässä työssä. Lopullisessa muodossaan oleva opasta voivat hyödyntää myös varhaiskasvatuksen palveluohjauksen yhteistyökumppanit.

Oppaiden implementoinnille olin alun alkaen varannut aikaa elokuun 2022 alusta syyskuun loppuun. Loka-marraskuussa 2022 keräsin kokemuksia oppaan käytöstä kehittämisryhmältä. Pyysin viikkopalaverissamme asiakaspalvelupisteellä työskenteleviltä varhaiskasvatuksen asiakaspalvelusihteereiltä käyttökokemuksia oppaasta. Kokemukset olivat erittäin myönteisiä ja opasta oli ollut mahdollista hyödyntää monenlaisten asiakasryhmien kanssa työskennellessä. Koska oppaasta ei implementointivaiheessa ollut otettu oman kielisiä käännöksiä, oppaasta olivat implementointivaiheessa hyötyneet etenkin kantaväestöön kuuluneet asiakkaat. Kyseiset perheet olivat olleet miettimässä varhaiskasvatukseen hakeutumista esikoisensa osalta.

Kokemuksia oppaan käytöstä kohderyhmällä eli maahanmuuttajataustaisten perheiden osalta onnistuttiin myös keräämään. Perheet olivat vastaanottaneet oppaan hyvin ja kokemus oli kiinnostunutta. Kielihaasteet osoittautuivat kuitenkin ongelmallisiksi ja vahvasti entisestään perustetta käännättää oppaan sisällöt yleisimmille asiakkaiden käyttämille kielille.

Opasta hyödynnettiin myös varhaiskasvatuksen asiakasmaksuissa. Maksusihteerit eivät kaikki omaa työhistoriaa ja sen myötä tuntemusta varhaiskasvatuksesta ja kertoivat oppaan auttavan asiakkaiden ohjauksessa.

Oppaiden toimivuutta arvioitiin vielä implementointivaiheessa. Suuriin sisällöllisiin muutoksiin ei koettu tarvetta. Ennen painoon ja käännökseen lähtöä, oppaan visuaaliseen ilmeeseen kiinnitettiin huomiota yhdessä varhaiskasvatuksen viestintään erikoistuneen varhaiskasvatusohjaajan kanssa. Oppaan kuvat päivitettiin oikeista oppimisympäristöistä otetuiksi, joka osaltaan antaa lisäarvoa ja kuvaa paremmin todellisuutta varhaiskasvatuksessa. Tätä kehittämiprojektin loppuraporttia kirjoittaessani toukokuussa 2023, oppaiden on määrä lähteä painoon mahdollisimman pian. Opas käännetään halutuille kielille ja oppaiden sisällöt muutetaan sähköiseen muotoon Turku.fi sivustolle.

Kehittämisprojektini viivästy alkuperäisestä aikataulusta. Kehittämishankkeissa projektin johtaja tai koordinaattori vastaa hankkeen aikataulutuksesta ja etenemisestä. Epäonnistuin pahasti aikataulussa pysymisessä ja näin ollen myös valmistumiseni on

viivästynyt. Kehittämiprojektini kannalta viivästys ei kuitenkaan ole ollut pelkästään negatiivinen asia vaan omakohtainen kokemukseni työskentelystä varhaiskasvatuksen palveluohjauksessa on syventänyt kehittämiprojektini tuotoksena syntyvän oppaan sisältöjä ja varmistanut sisältöjen ja oppaan tarpeellisuuden.

LÄHTEET

Haukijärvi, N.; Kangas, A.; Knuutila, H.; Leino-Richert, E. & Teirasvuo, N. 2014 18-19. Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen. Käytännön opetusmenetelmiä opiskelija- ja työelämälähtöiseen opetukseen ja koulutukseen. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 91. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522165107.pdf>

Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakesin raportteja 20/2007. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75697/R20-2007-VERKKO.pdf?sequence=1>

Jyväskylän yliopisto Koppa 2020a. Viitattu 15.3.2020 www.koppa.jyu.fi > Avoimet > Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta > Menetelmäpolkuja humanisteille > Menetelmäpolku > Tutkimusstrategiat > Laadullinen tutkimus.

Jyväskylän yliopisto Koppa 2020b. Viitattu 15.3.2020 www.koppa.jyu.fi > Avoimet > Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta > Menetelmäpolkuja humanisteille > Menetelmäpolku > Tutkimusstrategiat > Toimintatutkimus.

Kaikkonen, R.; Luoma, M-L.; Rasinkangas, J. & Saarinen, A. 2023. Onnellisuus Turun eri asuinalueilla. Yhdyskuntasuunnittelun seura. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.yss.fi/journal/onnellisuus-turun-eri-asuinalueilla/>

Laki kotoutumisen edistämisestä (kotouttamislaki) 1386/2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L2P11>

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta 493/1999. Annettu Helsingissä 9.4.1999. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>

Leppänen, S. 9.2.2020. Palvelupäällikkö. Henkilökohtainen tiedonanto.

Leppänen, S. 10.8.2022. Palvelupäällikkö. Henkilökohtainen tiedoksianto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö OKM 2020a. Viitattu 12.2.2020 www.minedu.fi > Varhaiskasvatus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö OKM 2020c. Viitattu 13.2.2020 <https://www.oph.fi> > Koulutus ja tutkimus > Mitä on varhaiskasvatus?

Opetus- ja kulttuuriministeriö OKM 2022. Viitattu 17.9.2022 <https://www.okm.fi> > Varhaiskasvatus > Varhaiskasvatusmaksut.

Punainen Risti 2020. Viitattu 13.2.2020 <https://www.eirasismille.fi> > Ei rasismille > Keskeiset käsitteet.

Rasinkangas, J. 2013. Sosiaalinen eriytyminen Turun aupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Siirtolaisinstituutin tutkimuksia A 43. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/178457/A-43%20ISBN%20978-952-5889-50-5%20Jarkko%20Rasinkangas%20-%20Sosiaalinen%20eriytyminen%20Turun%20kaupunkiseudulla.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Saikkonen, P.; Hannikainen, K.; Kauppinen, T.; Rasinkangas, J. & Vaalavuo, M. 2018 4-5. Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla sähköisesti osoitteessa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136125/URN_ISBN_978-952-343-084-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa Opas käytäntöihin. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Saatavilla sähköisesti osoitteessa http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75862/Arviointiraportteja4_04.pdf?sequence=1.

Suojanen, U. 2020. Viitattu 15.3.2020 www.metodix.fi > Artikkelit > Ulla Suojanen: Toimintatutkimus ammatillisen kehittymisen välineenä.

Terveysten ja hyvinvoinninlaitos THL 2020. Viitattu 15.3.2020 www.thl.fi > Aiheet > Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus > Työn tueksi > Hyviä käytäntöjä > Kulttuurisensitiivinen työote.

Tilastokeskus 2020. Viitattu 13.2.2020 <http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/muuttoliike.html> > Maahanmuutto > Muuttoliike.

Turku 2018. Viitattu 12.2.2020. <https://www.turku.fi> > Sivistystoimiala > Yleisesite.

Turku 2020. Viitattu 13.2.2020 <https://www.turku.fi> > Päivähoito ja koulutus > Varhaiskasvatus.

Turku 2022. Viitattu 7.8.2022. <https://www.turku.fi> > Kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuus > Organisaatiokaavio.

Turku 2023. Viitattu 28.5.2023. <https://edu.turku.fi> > Opetuksen verkkopalvelut > TOP-keskus.

Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019. Saatavilla sähköisesti osoitteessa https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_varhaiskasvatussuunnitelma_28.5.2019.pdf

Turun kaupunki 2023. Turun kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelma vuosille 2022-2025. Saatavilla sähköisesti osoitteessa [Kotouttamisohjelma-22-25.pdf \(ihturku.fi\)](https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/kotouttamisohjelma-22-25.pdf).

Työ- ja elinkeinoministeriö TEM 2020. Viitattu 5.3.2020 www.tem.fi > Kotouttaminen > Keskeiset käsitteet.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Saatavilla sähköisesti osoitteessa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Väestöliitto 2020. Viitattu 16.3.2020 www.vaestoliitto.fi > Monikulttuurisuus > Mitä teemme > Kokemusasiantuntija.